

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти Харківської облдержадміністрації
Комунальний заклад
«Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради»

Відділення історії
Секція: історія України

**УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ
В ПЕРІОДИЦІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ
(НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПИСУ «BIULETYN POLSKO-UKRAIŃSKI»)**

Роботу виконала:

Сосницька Анастасія Сергіївна, учениця
11 класу комунального закладу «Харківський
ліцей №75 Харківської міської ради»

Наукові керівники:

Єремєєв Павло Вікторович,
доцент кафедри історії Східної Європи
Харківського національного університету імені
В. Н. Каразіна; кандидат історичних наук;

Зеленова Анастасія Іванівна, учитель історії
комунального закладу «Харківський ліцей № 75
Харківської міської ради»

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ПЕРІОДИЦІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПISY «BIULETYN POLSKO-UKRAIŃSKI»)

Сосницька Анастасія Сергіївна; Харківське територіальне відділення МАН України; комунальний заклад «Харківський ліцей № 75 Харківської міської ради»; 11 клас; м. Харків;

Єремєєв Павло Вікторович, доцент кафедри історії Східної Європи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидат історичних наук;

Зеленова Анастасія Іванівна, учитель історії комунального закладу «Харківський ліцей № 75 Харківської міської ради», «спеціаліст вищої категорії», «вчитель-методист».

Актуальність теми зумовлена необхідністю осмислення історії «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» в контексті загальних процесів, що відбувалися у Другій Речі Посполитій 30-х рр. ХХ ст. З'ясування специфіки функціонування журналу в соціокультурному просторі за допомогою нових підходів у галузі історії пам'яті, історичної імагології та історичної інформатики дасть змогу краще зрозуміти більш загальні процеси історії польсько-українських взаємин.

Мета роботи полягає у визначенні особливостей актуалізації українського питання в періодиці Другої Речі Посполитої на прикладі часопису «Biuletyn Polsko-Ukraiński».

Завданнями дослідження є: 1) проаналізувати передумови виникнення, функціонування та фінансування часопису, а також причини, що призвели до трансформації журналу; 2) визначити проблематику випусків часопису, проаналізувати події, персоналії, географічні регіони, що найчастіше відображалися в статтях; 3) зробити кількісний аналіз, а саме – розібрати статті за їх типологією, обчислити кількість згадувань окремих персоналій та країн у статтях часопису за допомогою програми MAXQDA-2022, визначити найбільш типові контексти актуалізації різних образів у виданні.

Виконавши завдання дослідження, ми дійшли висновку, що редактори «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» намагалися зблизити світосприйняття українців та поляків, виробити інтегральне, гармонійне поєднання цих світів. Виходячи з положень імагології, можна сказати, що редакція «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» наближала розуміння Іншого (поляка) до розуміння Свого (українця). «Biuletyn Polsko-Ukraiński» відіграв певну роль у спробах налагодження зв'язків між польським суспільством та українською громадою, став помітним явищем у внутрішній атмосфері Польщі в 30-х роках ХХ століття.

Ключові слова: часопис, Польща, Україна, народ, образи, публіцистика

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Виникнення, функціонування та трансформація часопису.....	10
1.1. Передумови виникнення часопису	10
1.2. Організація та фінансування часопису.....	12
1.3. Трансформація журналу	15
РОЗДІЛ 2. Образи історії та візії майбутнього в «Biuletynowi Polsko- Ukraińskim».....	18
2.1. Образи історії в матеріалах «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego».....	18
2.2. Майбутнє українсько-польських відносин на сторінках «Biuletynu Polsko- Ukraińskiego».....	28
РОЗДІЛ 3. Квантитативний контент-аналіз «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego»: найпоширеніші тематики, образи та контексти	31
3.1. Автори та теми «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego»: кількісний аналіз.....	31
3.2. Найпоширеніші образи та контексти у «Biuletynowi Polsko- Ukraińskim».....	34
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	38
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Актуальність роботи. Останнім часом вивчення історії українсько-польських взаємин поживається завдяки активній взаємодії України та Польщі на міжнародній арені. Протягом історії польсько-українські відносини були складними й неоднозначними. На сучасному етапі, незважаючи на допомогу та підтримку України Польщею під час російської агресії проти України, існують сили, які виступають проти налагодження польсько-українських взаємин [26]. При цьому образи історії часто використовуються з метою політичних маніпуляцій, непрості сторінки історії українсько-польських стосунків нерідко стають інструментом у боротьбі проти тенденцій українсько-польського зближення [7]. Саме тому історія українсько-польських взаємин набуває все більшої значущості, привертаючи увагу науковців, педагогів, представників громадськості [70, 52].

Одним із найбільш дискусійних феноменів польсько-українських відносин є «українське питання» у Другій Речі Посполитій. Цей термін є достатньо багатозначним. На нашу думку, найбільш коректним є формулювання Степана Віднянського, який стверджує, що «українське питання» — це питання про місце і роль українського чинника у внутрішньому житті держав, до складу яких входили українські землі» [5,3].

Яскравим та досить вагомим чинником, що впливав на формування суспільної думки у Другій Речі Посполитій, був «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*», який видавався польською мовою з 1932 по 1938 рр. Цей часопис був присвячений саме проблемам українсько-польських стосунків, на його шпальтах обговорювалося минуле, сучасне та перспективи «українського питання» в Польщі. Журнал видавався великим накладом, тобто охоплював достатньо суттєву частку суспільства, у редакції працювали кілька найвідоміших українських емігрантів міжвоєнного періоду. Оскільки журнал видавався польською мовою, він був розрахований на широку аудиторію. Вивчення історії журналу за шість років його існування в соціокультурному просторі Другої Речі Посполитої дає змогу краще зрозуміти, яким чином «українське питання» відображалось в періодиці Польщі, зокрема у середовищі представників польських прометеїстів.

Журнал не раз ставав предметом досліджень відомих науковців [32, 61, 31]. Тим не менше, низка аспектів його історії залишилася не висвітленою. Поява нових підходів у галузі історії пам'яті, історичної імагології та історичної інформатики дає змогу на новому рівні виявити специфіку функціонування українсько-польського журналу в соціокультурному просторі Другої Речі Посполитої. Усе це зумовлює необхідність осмислення історії «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» в контексті загальних процесів, що відбувалися у Другій Речі Посполитій 30-х рр. ХХ ст.

Мета роботи полягає у визначенні особливостей актуалізації «українського питання» в періодиці Другої Речі Посполитої на прикладі часопису «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*».

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати передумови виникнення та фінансування часопису, а також причини, що призвели до його трансформації.

2. Визначити, яким чином і в яких контекстах «українське питання» актуалізувалося у випусках часопису, проаналізувати події, персоналії, історико-географічні регіони, що найчастіше відображалися на сторінках журналу.

3. Зробити кількісний аналіз текстів, опублікованих на шпальтах «*Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego*» (типологія статей, кількість згадувань окремих персоналій та країн, типовість контексті актуалізації у часописі різноманітних образів).

Об'єктом дослідження є «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*».

Предметом – умови створення та функціонування журналу «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» в соціокультурному просторі Другої Речі Посполитої, особливості відображення подій та їх образів у часописі, статистика персоналій, країн, що згадувалися, та типів статей, що видавалися.

Хронологічні межі дослідження зумовлені терміном існування журналу і охоплюють період 1932-1938 рр.

Історіографія проблеми

«*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» неодноразово ставав об'єктом дослідження, але порівняно мало науковців торкаються специфіки актуалізації «українського питання» на його сторінках. Також відсутні дослідження, які комплексно розкривають

специфіку відображення дискусійних питань польсько-українських відносин у матеріалах даного видання.

У роботі Ольги Польової та Володимира Осадчого добре відстежено особливості українсько-польських відносин, проте недостатньо висвітлено рецепції тих образів, що в журналі конструювалися [21]. У роботах сучасних польських учених викладено лише загальновідомі факти з історії часопису, проте без детального аналізу проблеми з погляду імагології [61, с.33-36].

У цілому, більшість робіт за проблематикою нашого дослідження присвячені узагальненому образу польсько-українських відносин. Також нами неодноразово використовувалися праці Світлани Кравченко, присвячені історії періодичних видань у Польщі 1920-х – 1930-х рр., зокрема й історії досліджуваного нами часопису [13, 11, 12, 14]. У доробках Світлани Кравченко змістовно розкривається ідейна специфіка «*Biuletynu Polsko-Ukrainskiego*», проте недостатньо розкриті деякі аспекти функціонування та фінансування журналу, мало уваги звертається на рецепцію образів Тадеуша Голувка, Симона Петлюри, Лесі Українки, Андрея Шептицького та інших діячів на сторінках «*Biuletynu Polsko-Ukrainskiego*».

Суттєву роль у дослідженні зіграла робота Павла Лібери «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» (1932-1938) – *Pismo ruchu prometejskiego*» [61, с.33-36]. Це дослідження містить глибокий аналіз польських архівних матеріалів, що стосуються організації, функціонування та фінансування часопису, проте недостатньо уваги приділено відображенню польсько-українських відносин на сторінках журналу. Варто також зазначити, що в жодній роботі досі не було проведено квантитативного контент-аналізу, який допоміг би нам більш глибоко схарактеризувати рівень типовості різноманітних контекстів, у яких «українське питання» актуалізується на шпальтах часопису.

У нашому дослідженні було використано і загальні роботи з історії Другої Речі Посполитої, наприклад, книга Анджея Хойновського «*Konsercje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921- 1939*» [52, с.191-192], а також дослідження, пов'язані із історією польсько-українських відносин, наприклад, праця Вітовта Войдло «*Kwestia Ukraińska w myśli społeczno-politycznej obozu narodowo-demokratycznego w Drugiej Rzeczypospolitej*» [70, с.28-34]. Окрім праць польських

учених, використовувалися роботи й українських науковців, де розглядалися загальні відомості про діяльність редакції журналу, наприклад, стаття Олесі Церковняк-Городецької «В. Бончковський як редактор «Польсько-українського бюлетеня» [31].

Аналіз означених праць показав, що, незважаючи на наявність ґрунтовних праць з історії «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego», актуалізація українського питання в соціокультурному просторі Другої Речі Посполитої на прикладі «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» потребує подальших досліджень, що мають здійснюватися на основі ґрунтового аналізу джерел та новітніх підходів до вивчення історії

Джерельна база дослідження

Дана робота базується на комплексному використанні кількох типів історичних джерел: мемуари, справочинна документація та періодична преса.

Періодична преса – найбільш інформативний тип історичних джерел для вирішення наших завдань. Зі статей ми отримали загальну інформацію про «Biuletyn Polsko-Ukraiński». Аналіз матеріалів часопису дозволив дійти певних висновків, зокрема, підрахувавши кількість згадувань різних персоналій та країн у статтях, зробити квантитативний контент-аналіз видання. Усі випуски журналу «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» доступні в електронному варіанті на сайті «Mazowiecka biblioteka cyfrowa» [68, 65, 44, 38, 41, 42].

Окрім цього, ми використовували документальні джерела [48, 49, 46], опубліковані в електронному варіанті на сайті «Wojskowe biuro historyczne im.gen.broni Kazimierza Sosnowskiego», за допомогою яких нам вдалося знайти інформацію щодо фінансування та функціонування часопису.

Вагому роль у нашому дослідженні також грали мемуари, зокрема спогади редакторів журналу, а також відомих прометеїстів, що дало змогу проаналізувати історію «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» в контексті більш загальних процесів українсько-польських відносин. Особливо важливими були спогади Юзефа Лободовського, Тадеуша Голувка, Володимира Бончковського, а також твір Івана Кедрина «Життя-події-люди. Спомини і коментарі», де відображено українсько-польські відносини з точки зору відомого українського діяча-емігранта в Польщі в міжвоєнний період [16, 8].

Методологія та методи дослідження

У роботі використано соціокультурний підхід для культурологічного осмислення феномену Іншого, в тому числі в межах імагології [30]. У рамках цього підходу ми спиралися на положення та ідеї культурної пам'яті, зокрема, концепцію «місце пам'яті» П'єра Нора та дослідження Алейди Ассман [18, 2]. Це нам допомогло краще зрозуміти образи Іншого та Себе в контексті «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*». Окрім цього, концепція П'єра Нора дозволила нам поставити питання про визнання «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» місцем пам'яті польсько-українських відносин у міжвоєнний період.

Важливу роль відіграв квантитативний контент-аналіз, тобто визначення кількості згадувань окремих персоналій, країн на сторінках часопису, а також у визначенні типів статей, що публікувалися. За допомогою програми MAXQDA-2022 були визначені найбільше вживані слова на шпальтах часопису, а також типові контексти, у яких образи України згадувалися авторами «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*». Результати контент-аналізу у вигляді таблиць та діаграм наведені у додатках та проаналізовані в третьому розділі роботи.

Також ми спиралися на методологічні підходи до аналізу метафор, описані в роботі Лакоффа Джорджа та Джонсона Марка «Метафори, якими ми живемо» [60]. Це нам допомогло визначити, яку роль відігравали метафори у конструюванні авторами часопису образів минулого, сучасного та майбутнього України та Польщі.

Нами також використовувалися загальнонаукові методи дослідження. За допомогою методу аналізу ми досліджували весь часопис як єдине ціле і не обмежувалися вивченням лише його окремих складових, розглядали існуючі зв'язки між окремими аспектами функціонування журналу та тематикою статей, що видавалися. За допомогою синтезу нам вдалося поєднати воедино складові частини ознак, властивостей «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*». Методи індукції та дедукції допомогли зробити більш ґрунтовний аналіз окремих загальних фактів та понять, отримати загальний висновок на основі цього аналізу. За допомогою методу єдиної подібності, що є складовою методу індукції, нам вдалося дійти висновку, що зображення окремих історичних подій, постатей на сторінках часопису відбувалося з метою доказу «спорідненості» українців та поляків. Окрім цього, нами

використовувалися спеціально-історичні методи, а саме, історико-генетичний, який полягає у з'ясуванні причинно - наслідкових зв'язків тих чи інших подій, дослідженні історичного розвитку часопису, враховуючи локальні історичні події; історико-порівняльний метод, що дав змогу зробити глибокий квантитативний контент-аналіз, адже саме за допомогою цього методу ми зробили співвідношення згадувань персоналій, країн у залежності від року видання випусків, також за допомогою цього методу ми опрацювали документальні джерела з метою порівняння дотацій на фінансування часопису; історико-типологічний метод мав найбільший вплив під час дослідження причин, що призвели до створення часопису, етапів функціонування та передумов, що призвели до трансформації журналу.

Наукова новизна полягає в тому, що:

- уперше було зроблено квантитативний контент-аналіз, який допоміг визначити точну кількість згадувань окремих персоналій, країн на сторінках часопису, а також у визначенні типів статей, що публікувалися;
- уперше в рамках концепції, висунутої Дж. Лакоффом та М. Джонсоном, проаналізовано метафори, які використовувалися в статтях часопису;
- уперше в контексті імагології проаналізовано феномен Іншого в статтях «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego»;
- уточнено передумови та особливості утворення, фінансування та функціонування часопису;
- уточнено, які дискусійні питання обговорювалися на сторінках «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» та визначено їхній зв'язок із загальними процесами в історії польсько-українських відносин.

Практична значущість отриманих результатів полягає в можливості їх використання у вивченні історії Польщі міжвоєнного періоду, а також під час вивчення історії польсько-українських відносин.

РОЗДІЛ 1

ВИНИКНЕННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЧАСОПISУ

1.1. Передумови виникнення часопису

Внаслідок Першої світової війни та розпаду імперій була відновлена Польська Республіка, а 8 грудня 1919 року Найвища Рада Антанти на Паризькій мирній конференції визначила східний кордон новоутвореної держави, у складі якої опинилися етнічні українські землі [29, с. 465]. 14 березня 1923 року офіційно були затверджені суверенні права Польщі над Східною Галичиною. Врешті-решт, узаконивши своє володіння над окупованими територіями Західної України, Польська Республіка почала нову партію в амбітній грі на міжнародній арені, змагаючись за домінування на теренах Східної Європи [70].

У польському політикумі на початку ХХ століття існувало два основні табори. Перший – націонал-демократична партія, ідеологія якої виходила з засади обов'язкової асиміляції непольських елементів. Її лідер Роман Дмовський ще на початку ХХ ст. заявляв: «нема жодних русинів, є тільки «поганий гатунок поляків» [70, с.30]. Другий – Польська соціалістична партія Юзефа Пілсудського з його ідеєю відновлення ягеллонської Польщі, з'єднаної з Литвою і Україною [15, с.2-3].

Як буде показано нижче, ягеллонська ідея стане ледь не основною для редакторів часопису «*Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego*». Свою назву ця ідея бере від часів правління династії Ягеллонів, яка створила федеративну державу, об'єднавши Польське королівство та Велике князівство Литовське. Цією ідеєю надихався Юзеф Пілсудський, коли пропонував створити федеративну державу в складі Білорусі, України та Польщі [29, с. 467].

З перших днів управління Варшави Східна Галичина та Волинь зазнали найжорсткішої асиміляції. Вона була спробою знищити будь-які прояви так званого «українства». Термін «русини» почав звучати все частіше в офіційному вжитку, а землі, які населяли переважно українці, стали іменувати «Малопольщею». Тут можна прослідкувати пропагандистські прийоми Польської держави, адже, як стверджують

сучасні історики, так звана «Малопольща» історично простягалася поза межами українських етнічних земель [70, 29].

Одним із найвідоміших явищ тогочасного політичного життя було запровадження так званого «режиму санації» у 1926 році. Гаслом, що висував Юзеф Пілсудський, було «оздоровлення» економічного та політичного життя Другої Речі Посполитої [25], але насправді режим був розрахований тільки на великих землевласників, не передбачав врахування інтересів національних меншин [29, с.466].

Посиленню етнічної напруги сприяла політика «осадництва», яка передбачала заселення українських територій польськими колоністами. В умовах світової економічної кризи більшість українського населення Польщі опинилася на межі зубожіння, що викликало спротив українців. Наслідком цього стало проведення політики «пацифікації», яка передбачала повне упокорення українського народу [29, с. 467].

Незважаючи на серйозні конфлікти між польським та українським політикумом, треба зазначити, що існували й сили, які намагалися знайти компроміс у польсько-українських відносинах [29, с. 468]. Стороною, яка намагалася піти на поступки, часто були саме українці. Як стверджує Іван Кедрин у своїх спогадах, «не поляки простягали руку до згоди, а українці» [16].

Одним із відомих феноменів «пошуку компромісів» є політика прометеїзму. У січні 1921 року у Варшаві постала перша організація, члени якої боролися за об'єднання колишніх «неросійських націй», які входили до складу Російської імперії, а згодом і до Радянського Союзу. Ця організація мала назву «Союз Зближення Відроджених Націй», головою якої був відомий польський економіст Влодзімеж Вакар, а перший з'їзд організації був проведений «батьком польського соціалізму» Людвіком Кшивіцьким. Упродовж років члени «СЗВН» називали себе «прометеїстами» [10]. Проте, незважаючи на свої амбіції, організація проіснувала лише два роки. Її послідовником можна вважати організацію «Прометей», утворену в Парижі у 1926 році. У зв'язку з травневим переворотом 1926 року багато активних пілсудчиків перейшли до новоутвореної організації. Зокрема і засновники часопису «Biuletyn Polsko-Ukraiński» вважали себе «прометеїстами» [56], а свої погляди відображали на сторінках журналу. За словами Володимира Бончковського,

головного редактора журналу і водночас одного з найвизначніших польських прометеївських активістів у 1930-х роках, термін «прометеївський рух» визначає об'єднаний фронт лідерів і політиків, які представляли в еміграції пригноблені народи Російської імперії [61, с.33-36].

Володимир Бончковський неодноразово наголошував, що почав більше цікавитися польсько-українськими стосунками у Другій Речі Посполитій після вбивства Тадеуша Голувка 29 серпня 1931 р., що стало величезним потрясінням для членів організації «Прометей». Бончковський був упевнений, що вбивство було задалегідь сплановано: «інспіроване більшовиком з організації українських націоналістів ... вбивство було замасковане, ніби помста за польську політику в Східній Галичині» [34, с.119]. Тадеуш Голувко був одним із тих прометеїстів, який у першу чергу боровся саме за незалежність України, тому його смерть для представників «українського прометеївського» руху була великою втратою [56]. Українські політики-емігранти (В'ячеслав Прокопович, Олександр Шульгин, Роман Смаль-Стоцький та інші) стояли перед новим вибором, і чимало з них прагнули використати цю ситуацію для спрямування настроїв українського населення на польський бік. На їхню думку, мали відбутися зміни в українському суспільстві, спрямовані на інтерес до пізнання польської культури, політики, налагодження контактів між українцями та поляками, чого не було протягом століть через суперечливість польсько-українських взаємин [32, с.29-31]. Тобто, ця група намагалася створити у свідомості українців позитивний образ поляків як близької за духом спільноти. Власне через потребу вираження та реалізації своїх задумів було необхідним створення періодичного видання, яким і став «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» [56].

1.2. Організація та фінансування часопису

«*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» виходив від вересня 1932 року до останніх днів 1938 року, спочатку як щомісячник, потім як тижневик. Загалом вийшло 289 номерів часопису, які від початку до кінця редагував Володимир Бончковський [31, 32]. На початку, у січні 1933 року, окрім головного редактора Володимира Бончковського, у

редакції працювали Костянтин Симонолевич (молодший) та Павло Васинчук. Не був офіційно працевлаштований, але також брав активну участь у роботі дуже активний стипендіат Українського наукового інституту, поет Євген Маланюк. Наприкінці року, у зв'язку з розвитком часопису, Маланюк був працевлаштований разом із постійними ад'юнктами Мечиславом Якулевичем та Феліксом Загорою-Іваницьким, а його участь у роботі редколегії зменшилася. Костянтин Симонолевич зменшив свою участь у роботі редакційної колегії, ставши стипендіатом-співробітником Інституту національних досліджень у Варшаві [32, 61].

Часопис також мав постійного співробітника і «суворо конфіденційного» зв'язкового з УНДО в особі Івана Кедрина [61, с.33-36]. Таке положення Кедрина було зумовлено тим, що журнал позиціонував себе як позапартійне видання, тому зв'язки редакторів з такими особами могли викликати невдоволення з боку суспільства. Важливим є також і той факт, що сам Кедрин у своїх спогадах не приділяв багато місця своїй діяльності в редакції часопису, тобто ця робота була для нього другорядною [8].

Варто також зазначити, що частина редакційної колегії також брала участь у виданні журналу «Схід», який у своїх статтях відображав повсякденне життя мешканців південно-східних воєводств. У 1936 році, у зв'язку зі створенням нового прометеївського журналу «Польська думка» та збільшенням обсягу редакційної роботи часопису, очолюваного Бончковським, до складу редколегії «*Wiuletyniу Polsko-Ukraińskiego*» було прийнято додаткового працівника, Станіслава Чехомського, який раніше вже брав участь у редагуванні цих журналів [61, с.33-36].

Редакція журналу з початку свого функціонування розташовувалася в будинку Східного університету в палаці Треппера [61, с.33-36]. На нараді у начальника відділу національностей Міністерства внутрішніх справ у жовтні 1933 року було вирішено, що редакцію журналу потрібно відокремити від приміщення Східного університету і, як наслідок, у жовтні-листопаді 1933 р. редакція змушена була переїхати до приміщення на вул. Лещинській [46]. А в середині 1935 р. через фінансову нестабільність та видання нового наказу начальником відділу національностей Міністерства внутрішніх справ редакція знову переїхала, цього разу до дешевшого приміщення на вул. Новий Світ [50].

Переходячи до питання про фінансування часопису, варто відзначити, що у 1933 році журнал виходив накладом від 2 500 до 4 000 примірників. Згодом він зазвичай виходив накладом близько 2000 примірників, а з 166 по 223 номер - від 1900 до 2000 примірників [45]. Анджей Хойновський вказує, що редакція «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» «пильнувала, щоб не створити підстав для підозри, що часопис пов'язаний з політичними чинниками; громадська думка розглядала створення «Бюлетеня» як наслідок самостійної ініціативи «українофільської» групи польських публіцистів» [52, с.191-192].

Редакція неодноразово наголошувала, що «часопис є повністю незалежним, заснованим на кошти приватних осіб» [68]. Але в реальності все було трохи інакше. Про це свідчить інформація Експозитури II відділення Генерального штабу, за якою значна частина випусків розповсюджувалася безкоштовно або шляхом обміну з іншими періодичними виданнями [48].

Згідно з архівними даними за 1933 рік, кошти на утримання газети надходили з трьох джерел: з дотації Експозитури II відділення Генерального штабу (від 400 до 910 злотих на місяць), Східного відділу Міністерства закордонних справ (дані відсутні) та Національного департаменту Міністерства внутрішніх справ (від 100 до 300 злотих на місяць). Від продажу журналу та передплати було отримано близько 180 злотих на місяць, а ще близько 120 злотих – від «пожертвувань» [48].

Таким чином, «Biuletyn Polsko-Ukraiński» не був фінансово незалежним періодичним виданням. Він утримувався переважно за рахунок державних дотацій, які надходили через Експозитуру II відділення Генерального штабу [48].

Зважаючи на те, що основним спонсором була саме Експозитура II відділення, можна стверджувати, що за допомогою часопису ця організація намагалася просувати ідеї про зближення українців та поляків на шпальтах журналу [61, с.33-36]. Наше припущення можна підтвердити висловлюванням Анджея Хойновського, який стверджував: «...для роботи над виробленням... в українському суспільстві пропольського психологічно-політичного комплексу, який повинен... передусім укорінитися в досі антипольських осередках... Звідси виник постулат «ліберального» підходу до матеріалів, що надсилаються з української сторони» [52, с.192].

У 1935 році відбулося також збільшення постійної дотації для часописів, які видавав Бончковський – «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» та «Схід» – на 500 злотих. Однак цих джерел фінансування журналу було все одно недостатньо [32, 61]. У справах Експозитури можна знайти численні згадки про надання додаткових, здебільшого одноразових, грантів журналу. Так, наприклад, у червні 1934 року капітан Харашкевич надав Бончковському одноразову дотацію в розмірі 90 злотих на покриття боргів [49], що виникли у зв'язку із друком окремого випуску, памфлету Павла Зайцева під назвою «Шевченко і поляки», а також на виплату різних гонорарів, зокрема Яну Парандовському [49]. У цей же період було також виділено додаткові кошти на загальну суму 400 злотих на поїздку В. Бончковського та Є. Маланюка до Берліна, де вони мали налагодити контакти з українськими активістами [49]. Також з нагоди виходу 100-го номера журналу Експозитура II відділення Генерального штабу надала Бончковському в березні 1935 року додаткову дотацію в розмірі 600 злотих [47]. Окрім цього, одноразові дотації на видання журналу та окремих статей, опублікованих Бончковським у «*Biuletynowi Polsko-Ukraińskim*», надавалися також і в наступні роки [61, с.35].

Оскільки II відділ Експозитури Генерального штабу Війська Польського займався розвідкою та контррозвідкою, можна припустити, що його співробітники використовували матеріали часопису (як надруковані, так і ненадруковані) для аналізу настроїв населення СРСР – вірогідного супротивника. Майже тим самим займалося Міністерство внутрішніх справ – аналізувало настрої українців, які проживали в Польщі. На основі матеріалів часопису могла будуватися логіка пропаганди як всередині країни (МВС), так і за її межами (МЗС).

1.3. Трансформація журналу

«*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» проіснував майже шість років. У другій половині 1938 року було прийнято рішення про трансформацію часопису, останній 288/289 номер якого вийшов 25 грудня того ж року [65].

Атмосфера навколо журналу згущувалася вже з 1936/1937 рр., адже, починаючи з 1935 року, редакція журналу видавала все більше критичних статей, що стосувалися

політичної тематики [54, 69, 42, 40]. Це викликало претензії з боку прихильників жорсткого курсу щодо національних меншин у Другій Речі Посполитій, що змусило редакторів і видавців частково поступитися. Наприклад, ознакою тиску на редакцію журналу стало те, що один із авторів, публіцист, поет і перекладач Юзеф Лободовський, змушений був підписувати свої тексти на політичну тематику псевдонімом «Стефан Курило» [61, с.35]. Достеменно невідомо, хто саме втрутився в цю справу, але сам письменник стверджував, що тиск був спричинений його текстами на українську тематику. Він ніколи не писав, про кого саме йшлося, а лише підкреслював, що використання псевдоніма було йому нав'язане, і він чітко вказував, що це не редакція журналу, і що він хоче продовжувати публікувати такі матеріали в «*Biuletynowi Polsko-Ukraińskim*» на старих умовах, підписуючись своїм ім'ям та прізвищем [63].

Найсерйозніші претензії до політичної лінії «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» з'явилися наприкінці 1937 р. у зв'язку з опублікуванням розлогого дослідження польсько-українських відносин [39]. Першу доповідь про політичну лінію цього документу зробили співробітники II відділу Генерального штабу Едмунд Харашкевич і Юзеф Скаржинський, написавши лист до свого начальника, підготовлений у відділі. У ньому, окрім викладу історії створення та детального опису змісту найважливіших статей, згадувалося також звинувачення в «українофільстві», висунуте «проурядовими» спільнотами. Після доповіді капітана Харашкевича у серпні 1938 року Начальник II відділу Генерального штабу зазначав, що «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» не має містити нападів на правлячі кола Польщі. Він не повинен містити висловлювань, які могли б дати читачеві таку інтерпретацію» [51]. Хоча насправді не можна стверджувати, що дійсно були які-небудь підстави для звинувачень, адже редакція часопису намагалася у своїх статтях лише відображати реальну політичну ситуацію в країні, давати їй оцінку, а не «нападати» на правлячі кола Польщі.

Цілком імовірно, що цього виявилось недостатньо, і восени 1938 року було прийнято рішення про перетворення журналу на щомісячник «Проблеми Східної Європи». Павел Лібера, працюючи з документами Варшавського головного архіву давніх актів, незважаючи на здійснені спроби, не зміг знайти матеріалів, пов'язаних з реальними причинами трансформації журналу, тому її детальні умови залишаються

невідомими. На сторінках останнього номера «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» зміна назви пояснювалася плином часу і твердженням, що на зміну постулату про переконання мас прийшла вимога достукатися до еліти і спробувати переконати еліту. Було сказано: «Місячник буде продовженням ідеологічних і політичних думок «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego», тільки піднятих на вищий рівень розгляду, більш вільним від минутих і неактуальних ігор щоденного життя» [66]. Питання про те, в якій мірі традиції «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» насправді були збережені у журналі ««Проблеми Східної Європи», може стати темою окремого дослідження.

Отже, часопис «Biuletyn Polsko-Ukraiński» був заснований у період чергового загострення польсько-українських стосунків і поставив собі за мету залагодити польсько-українське протистояння у Другій Речі Посполитій. Хоча видання позиціонувало себе як незалежне, аполітичне та позапартійне, усе ж його редакційна політика була детермінована інтересами певних державних структур. Недарма фінансування часопису здебільшого відбувалося через Експозитуру II відділення Генерального штабу і залежало від політичної кон'юнктури як зовнішньої, так і внутрішньої. Трансформація журналу у 1938 році була спричинена вимогами до редакції з боку польських прихильників жорсткого курсу щодо національних меншин.

РОЗДІЛ 2

ОБРАЗИ ІСТОРИЇ ТА ВІЗІЇ МАЙБУТНЬОГО В «BIULETYNOWI POLSKO-UKRAINSKIM»

2.1. Образи історії в матеріалах «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego»

З огляду на специфіку українсько-польських відносин у міжвоєнний період та характер так званого «українського питання» у Другій Речі Посполитій, появу та видавництво «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» слід розглядати як знакове явище в історії взаємин Польщі та України.

Історична тематика була властива як окремим працям Володимира Бончковського, так і статтям «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego». Однією з таких є видана у десятому та тринадцятому випусках 1933 року стаття, присвячена битві під Віднем 1683 року, де в королівських військах Яна III Собеського значну частину становили українські козаки: «Усі ми знаємо, що у битві під Віднем головнокомандувачем християнського війська був Ян Собеський, а армія Речі Посполитої, яка брала участь у битві, становила приблизно одну третину загальної чисельності християнських сил. Військо Республіки складалося з усіх народів, що входили до союзу, а кількість русинів, тобто, кажучи сьогоднішніми термінами, українців, частіше опосередкованими під «польськими прапорами», забезпечили найчисельніші загони!» [64].

Проаналізувавши сучасні статті, де розкривається ця тема, ми дійшли висновку, що редактори використали цілком вірогідну статистику. Василь Кононенко, розглядаючи історичний доробок Тараса Чухліба, припустив, що близько 60,7% коронних військ під Віднем були саме етнічними українцями. Однак, без сумніву, автори досліджуваного журналу не просто намагалися поширити достовірні дані щодо історії. Їхній акцент на співпраці вояків було зроблено з метою формування свідомості прихильників згоди між українським та польським народами [9]. Таким чином, для створення позитивного образу українців в очах поляків автори «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» використовували історичні матеріали, подаючи їх у відповідному ключі.

Також вагомий вплив на громадську думку Другої Речі Посполитої мали дискусійні події з історії XVII – XVIII ст., які аналізувалися на сторінках часопису. Так, у статті Володимира Осадчого та Ольги Польової вдало підкреслено, що «мазепинський» західний напрямок був важливим для розуміння логіки української історії в змісті «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» [21]. Не дивно, що багато місця на шпальтах часопису займали історичні праці, що пригадували досить близький у часі період української революції, визвольних змагань та спроби побудови незалежної держави [21]. При цьому, ми також можемо додати деякі деталі, які помітили під час аналізу статей «*Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego*».

Наприклад, у серпні 1934 року постаті Івана Мазепи взагалі було присвячено окрему статтю, яка займала майже половину випуску. Ця стаття була спрямована на захист І. Мазепи через те, що довгий час українська історіографія відгукувалася про Мазепу не тільки холодно, а й, прямо кажучи, критично та негативно [19]. Редакція «*Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego*» натомість, написавши та опублікувавши цей матеріал, намагалася створити позитивний образ гетьмана. У редакційній статті наголошувалося: «У сучасну добу посиленого історичного динамізму, пробуджених історичних ремінісценцій та поглиблення історичної пам'яті варто освіжити в пам'яті передусім прекрасну, але трагічну постать того, який у фатальний час народження зловісної російської влади насмілювався перешкодити цьому разом із його братом-рицарем Карлом XII і хвилиною, що наростає, що поховало би стільки можливостей у Східній Європі, відвернути» [38]. На нашу думку, під час написання статті редактори використовували доробки тогочасного історика Дмитра Дорошенка, який також неодноразово захищав та вихвалював гетьмана. Наприклад, у своїй книзі «Нарис історії України» він підкреслював, що «з усіх тих труднощів свого становища Мазепа вийшов переможцем. Своєю розумною, тактовною й послідовно проведеною політикою він зміцнив свій авторитет...» [6]. Подібної думки щодо співпраці Івана Мазепи та Карла XII дотримувався і відомий публіцист того часу Микола Андрусак. У своїй статті «Дещо про Мазепу та його сучасників» він наголошував, що «наміри Мазепи не слід уважати ганебними... політичне положення України було настільки складне, що Мазепа не міг інакше поступити» [1].

Неодноразово на сторінках журналу згадувалося ім'я Тадеуша Костюшка. У висвітленні повстання під його проводом особлива увага приділялася українському питанню. Редактори робили акцент на спробах співпраці козаків з повстанцями: «Чи були реальні спроби зблизитися з козаками? Відомо лише про спроби зв'язку з донськими козаками. Про переговори із запорізькими козаками збереглися лише фрагменти» [69]. Враховуючи той факт, що Запорізька Січ на той час уже була ліквідована, можемо припустити, що йдеться про Чорноморське козацьке військо. Адже Юліан Немцевич у своїх спогадах розповідає, що «коли московити були під Варшавою, один із козацьких старшин утік до польського табору і був прийнятий Костюшком: він заявив, що козаки втомилися від війни, у якій росіяни дають їм найгіршу роботу. Костюшко наказав Юліану Немцевичу та іншому старшині вести переговори під суворою таємницею. Але тим часом прийшла поразка, і справу не вдалося вирішити» [69]. Ми можемо припустити, що особливу увагу автори журналу приділили саме цьому питанню задля історичного обґрунтування необхідності боротьби зі спільним ворогом. На прикладі повстання Тадеуша Костюшка редактори намагалися в черговий раз показати, що при об'єднанні польського та українського народів вони могли б подолати проблеми, завдані російським імперіалізмом, але через нерішучість керівника повстання справу так і не довели до кінця.

Шпальти «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» були місцем, де згадувалися сучасні діячі, відомі на ниві обстоювання ідеї незалежності України та українсько-польського примирення. Наприклад, постать С. Петлюри, яка завжди викликала дискусії серед українських інтелектуалів [4]. Редактори журналу, хоч і не офіційно, але належали до національно-демократичного середовища емігрантів, до цього ж середовища належав і Симон Петлюра, хоча його дуже часто намагалися віднести до радикально-демократичного середовища через патріотичні погляди [29]. Проте редактори журналу спростовували ці чутки та всіляко намагалися підтвердити його приналежність саме до національно-демократичного середовища.

Самому Петлюрі та його діяльності було присвячено не один випуск. Але, напевно, найбільш значимим був випуск, присвячений походу Пилсудського і Петлюри на Київ у 1920 році. До речі, у цьому випуску критикувалася не тільки радянська влада, а й польська, аналізувалися наслідки походу для незалежної

України. У статті говорилося: «Київський похід – це велика частина історії останньої відкритої війни між двома сторонами – Польщею та Росією. Ціллю цієї війни з польського боку було принизити російську наддержаву, сприяючи виникненню за рахунок Росії третього елемента української держави, який протистояв Росії; з боку Росії – протидіяти цьому наміру і таким чином зберегти суверенітет над півднем Росії. Легка війна з незалежною Україною – ось у чому була погана перспектива досягнутих планів експедиції» [44].

Цікаво, що думки редакторів журналу поділяють відомі сучасні історики. Наприклад, Т. Гунчак, який підкреслював, що «...поляки перемир'ям з радянською владою практично зрадили С. Петлюру, порушивши угоду, підписану ним з Ю. Пілсудським...» [20]. А тогочасний історик І. Нагаєвський називав С. Петлюру «ідейним фантастом», маючи на увазі той факт, що він занадто довіряв обіцянкам лідерів сусідніх країн, у даному випадку, Ю. Пілсудському [20].

З нагоди річниці смерті Симона Петлюри у «Biuletynowi Polsko-Ukrainskim» неодноразово видавалися статті, де була викладена біографія діяча, підкреслювалися його заслуги перед Україною, польсько-українськими стосунками зокрема. Наприклад, у 1936 було видано цілий випуск, присвячений Петлюрі, з нагоди 10-ої річниці смерті політика. Акцентувалася увага на його творі «Сучасна еміграція українська та її завдання». Наводячи конкретні цитати з твору, редактори намагалися підкреслити необхідність поділу Росії з метою відвернення небезпеки від Європи: «... ми повинні дискредитувати ідею відновлення Великої Росії, як нереальну і незручну для Європи ідею, висунувши натомість план її поділу, як найдоцільніше вирішення огидної, неврегульованої справи, яка завжди приховувала в собі загрозу і небезпеку для Європи, і навіть зараз приховує в собі ті ж самі тенденції» [41].

У 1938 було видано випуск з нагоди 12-ої річниці смерті Симона Петлюри. У цьому випуску редактори зробили неабиякий акцент на підписанні Варшавського договору з Юзефом Пілсудським у 1920-му році: «Політик і дипломат Петлюра виявив розуміння тогочасної політичної ситуації, прагнучи співпрацювати з народами, які визволялися з-під влади Росії, підписавши військовий договір з Польщею, з тією самою Польщею, проти якої виступали його запеклі співвітчизники з Галичини. Симон Петлюра розумів, що тільки спільними силами всіх народів, які

були в московській неволі, можна раз і назавжди зламати цю тюрму. Він розумів, що треба йти в союз із Польщею, щоб протистояти московській навалі. Він писав до Юзефа Пілсудського: «тільки міцне братерське співіснування Республіки Польща і Української Народної Республіки може забезпечити їм тривале і стабільне майбутнє...» [42]. Як бачимо, редакція «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» цілеспрямовано працювала над створенням в очах польського суспільства образу Симона Петлюри як симпатика Польщі та далекоглядного політика, який бачив перспективу польсько-українських відносин у тісному союзі на базі антиросійських та антикомуністичних настроїв.

Для соціального та політичного простору Другої Речі Посполитої важливою постаттю був Юзеф Пілсудський, перший очільник відродженої польської держави. Редактори доволі багато писали про політика, видавали окремі статті, присвячені його заслугам перед Польською Республікою, але робили це тільки після 1935 року, тобто після смерті Юзефа Пілсудського. На нашу думку, це може бути пов'язано з тим, що за Пілсудського було встановлено авторитарну владу у Польщі, тому, скоріш за все, відбувався повний або частковий контроль преси [22], і редактори для своєї ж безпеки не писали ні гарного, ні поганого про очільника держави. А також можемо припустити, що таким чином редактори намагалися підкреслити аполітичний характер свого видання. Але вже на початку 1936 року вийшов величезний випуск з нагоди вшанування пам'яті видатного політика. Акцентувалася увага на заслугах Юзефа Пілсудського в «українському питанні»: «У цій історичній розповіді про польського лідера українське питання є надзвичайно серйозною позицією. Вже на початку своєї діяльності Юзеф Пілсудський зіткнувся з українською справою, точно розуміючи її важливість, з огляду на кардинальне перепланування Східної Європи і визволення поневолених народів від московської деспотії» [59].

У 1938 р. вийшла велика стаття, присвячена поглядам Юзефа Пілсудського та теорії прометеїзму. У цій статті неодноразово акцентувалося зневажливе ставлення Пілсудського до Росії, підкреслювалися її слабкості: «... Ю. Пілсудський каже: «Росія тільки на поверхні є унітарною державою, насправді цієї цілісності немає». До цього слід додати, що більша частина держави була приєднана до імперії силою завоювання та інкорпорацією країн і народів, які до того жили іншим життям, зовсім відмінним

від російського. Відмінності в історичних традиціях і пам'яті про минулі й теперішні «згвалтування» ще більше поглиблюються неоднорідністю царської держави. Ця відсутність цілісності в державі є основною її слабкістю» [40]. Зробивши аналіз вище викладених статей, ми дійшли висновку, що, аналізуючи діяльність Юзефа Пілсудського та його погляди, редактори підкреслювали тільки ту інформацію, яка була вигідна виданню з метою просування ідеї польсько-українського об'єднання. Наприклад, у листах Андрія Лівницького, українського громадсько-політичного діяча, міністра закордонних справ при уряді Ісаака Мазепи, говорилося, що польська влада несерйозно ставилася до прагнення України стати незалежною, не хотіла поступатися окупованими територіями та підтримувала Антанту, говорячи, що в реальності і не думає про наше визнання, тому що Україна не має постійної території [17]. Але також варто наголосити, що думки та дії польської влади змінилися після тривалих переговорів та висунення польською стороною ряду вимог. Внаслідок узгодження цих вимог з українською стороною відносини з поляками завдяки підтримці Пілсудського дали свій результат.

Так само величезну увагу автори приділяли подіям, що відбувалися в той час на землях Радянської України. Редактори дуже часто і ґрунтовно засуджують дії радянської влади. Доречними прикладами є висвітлення аграрних проблем у 1932-1933 роках та політики українізації.

У 1933 році вийшла стаття під назвою «Боротьба за хліб». У ній автори підкреслюють брехню в радянських газетах щодо негараздів радянського господарського керівництва на аграрному фронті: «...Ті ж самі «Известия» приводять звістку про самозаймання зерна на Північному Кавказі і про те, що в багатьох інших регіонах температура зерна, яке зберігається на складах, досягає 60°, а «Снаб., Кооп. і Торг.» констатує, що «зберігання зерна в поточному році взагалі дуже складне». На полях Північного Кавказу, України і Центрально-Чорноземного району соняшник готовий до збирання ... «Колгоспи півдня готові до збирання кукурудзи» оголосила радянська преса в другій половині вересня, але в той же час з цих районів посипалися повідомлення вкрай зловісного характеру. Тогочасна радянська преса згадує, наприклад, незадовільний стан заготівель картоплі, що загрожує недопоставкою цього продукту у великі промислові центри, особливо Ленінград і Москву» [62].

Особливе місце займає тема висвітлення політики коренізації у республіках. У багатьох випусках підкреслювалися наслідки проведення цієї політики для окремих республік, зокрема для України. У 11 випуску 1934 року акцентувалася увага на тому, що в реальності політика коренізації створена не для того, щоб налагодити відносини з українською інтелігенцією, а для того, щоб заспокоїти українців і довести, що для України російський шовінізм є безпечнішим, ніж український націоналізм: «Отже, із висловлювань видатних представників радянської влади бачимо, що, всупереч оптимістичним прогнозам, 1930 рік став початком активізації націоналістичних дій, до яких увійшли не лише політичні противники комунізму, а й комуністи української національності. Нарешті, слід згадати теоретичні новації радянської національної політики. Досі панувала теза про те, що російський великодержавний шовінізм небезпечніший для радянської держави, ніж місцевий український націоналізм. Нині ця теза радикально змінилася, оскільки визнано, що український націоналізм в Україні небезпечніший за російський шовінізм» [58]. У цьому випуску зазначалося: «...Таким чином, бачимо, що радянська національна політика щодо України, як і щодо інших національних республік, зводилася до мовної націоналізації державного та партійного апарату, тоді як її важливою програмою було зміцнення зв'язків цих національних республік з Російською Федерацією...» [57]. Робота по створенню у свідомості поляків та українських емігрантів негативного образу радянської влади в Україні була для редакції «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» справою принциповою, якою вона займалася систематично.

Шпальти «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» були також насичені згадками про сучасних діячів, які боролися за ідеї незалежності України та українсько-польського примирення. Багато уваги було присвячено таким діячам першої половини ХХ ст., як В'ячеслав Липинський, Михайло Грушевський, Леон Василевський, Генрик Юзевський [19]. Наприклад, протягом шести років існування «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» в ньому друкувалися праці Михайла Грушевського з історії України. Також доволі часто додатком до випусків «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» були роботи Дмитра Дорошенка, відомого українського історика та політичного діяча. Доречно підкреслити, що погляди Михайла Грушевського та Дмитра Дорошенка були радикально різні, історики мали свою думку ледве не на кожен історичну подію [22].

Проаналізувавши випуски «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego», ми дійшли висновку, що редакторам все ж таки були ближче погляди Дмитра Дорошенка, а праці Михайла Грушевського публікувалися з метою вшанування постаті видатного історика. Крім того, можна припустити, що в такий спосіб редакція «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» намагалася продемонструвати свою прихильність до демократичних принципів, зокрема – плюралізму думок.

Суттєвою проблемою «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego», на нашу думку, є те, що непропорційно багато місця приділяли справам так званого москвофільства. З роками це явище стало досить маргінальним, проте його ідеологічна та культурна природа незмінно привертає увагу дописувачів цього журналу [21]. Серед польських політичних кіл існувала думка, що москвофільство несло небезпеку для України через наростаючу радянську пропаганду, але редактори «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» заперечували це. Наприклад, у 1933, 1936 та 1937 роках було видано великі статті, у яких аналізувався феномен галицького москвофільства. Підкреслювалося, що взагалі називати таку позицію деяких галичан москвофільством не можна: «... той факт, що лідери малого галицького москвофільства ходять різними лабіринтами, цілком яскраво свідчить про відсутність у них взагалі будь-якої ідеологічної керівної основи» [33]. «Підкреслюю, що до так званого «фільства» це не має відношення. Це також не «старорусинство»: немає ні староруської нації, ні староруської політичної партії. Термін «москвофіли» придумали самі українці, не бажаючи консолідувати табір оригінальним образливим терміном «кацапи»...» [54].

Згадки про москвофільство грали величезну роль у відстоюванні загальної ідеї часопису, яка полягала в налагодженні стосунків між польським та українським народами. А відстоювання цих задумів не могло бути реалізованим, коли частина галичан відкрито проголошували гасло національно-культурної єдності з Росією. Окрім цього, редактори журналу були прометеїстами, їхнім завданням було відтиснення Росії на схід та зближення Польщі та України, а не навпаки. Саме тому вони намагалися всіляко заперечувати існування галицького москвофільства загалом.

Також варто наголосити, що сам Володимир Бончковський неодноразово звинувачував польський уряд, просив переглянути політику з приводу «українського питання», говорячи, що «українці, позбавлені своєї «українськості», є політичними

росіянами, малоросіянами, адже не можуть стати поляками». Він намагався закликати польський уряд не повторювати помилок історії, наводячи приклад Богдана Хмельницького [37, с.279].

У цілому, можемо побачити, що з метою підняття духу суспільства редакція намагалася більше уваги приділяти позитивним історичним подіям, наприклад, підписанню Варшавського договору або співпраці козаків з повстанцями Тадеуша Костюшка [44, 69]. Натомість, доволі мало місця було присвячено подіям 1648-1654 рр.

Важливе місце у творенні історичної пам'яті займали культурні постаті, які позитивно сприймалися українською стороною. Згідно з традиціями, на чолі культурних діячів стояли Тарас Шевченко, Леся Українка, Максим Рильський, Павло Тичина, Іван Франко та інші. Їхні вірші нерідко ставали основою культурної частини випусків. Про деяких діячів писали окремі статті. Для прикладу можна взяти 12 випуск 1933 року. Він був присвячений Лесі Українці. Було викладено детальну біографію літераторки та підкреслено зв'язок її поезії з творенням незалежної України: «Крім досконалості стилю, яскравості образів, досконалої мови та майстерності драматургічної форми, найважливішим і дивовижним у творчості Лесі Українки є внутрішня енергетика творів, полум'я справжньої поезії та майже неперевершений (крім Шевченка) прометеївський національний пафос в українській літературі. Особливо актуальною сторінкою поезії Л. Українки є її «пророцтво Касандри» про цей апокаліптичний період, який почався в історії України через рік після смерті поетеси, а особливо після 1917 року. У часи чи не найбільшого «сну» української свідомості, у період чи не найбільшого, але вельми очевидного «розквіту» і «тиші» – ця незвичайна жінка передбачила найближче майбутнє і застерігала свій народ... на жаль – безрезультатно: поетеса не була популярною за життя. Лише 1917-1920 і наступні роки привернули до неї увагу широких верств українського суспільства і «відкрили» її більш-менш так, як «відкрили» Норвіда в теперішній Польщі» [35].

Також величезна увага на шпальтах «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» приділялася релігії. Митрополита Андрея Шептицького нерідко згадували в контексті проблем Української греко-католицької церкви та видавали окремі випуски, присвячені

галицькому митрополиту. Наприклад, випуск 1935-го року, що був присвячений 70-річчю Андрія Шептицького. Редактори намагалися змінити негативний образ митрополита в очах польського суспільства: «Серед легенд, в які вірить частина польського суспільства про українців та українське життя, легенди, які безпідставно поширюються про митрополита Шептицького, але вони є не лише безпідставними, але й найшкідливішими з точки зору добрих польсько-українських відносин. Вони також є найбільш шкідливими з точки зору інтересів католицької церкви у Східній Європі» [43].

Сам же митрополит також читав «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» та висловлювався про нього в одному з інтерв'ю: «Завтра я їду на кілька тижнів відпочити в гори, – сказав митрополит, – коли, в розпал роботи, пов'язаної з моїм від'їздом, я вирішив вас прийняти, це для того, щоб висловити справжнє співчуття всьому новому, важкому і необхідному. Вважаю, що таку нову, сміливу та історично відповідальну місію виконує «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*». Я також переконаний, що вам, панове, тяжко говорити правду нам і нашим співвітчизникам у часи, коли правду не завжди люблять і охоче до неї прислухаються. Читаючи «Вісник», я часто відчуваю, що багато гіркої правди ви намагаєтеся викласти в такій облатці, що її можна проковтнути, і іноді замовкаєте посеред речення...» [43].

Варто також згадати, що місце у часописі мав і діяч, який захищав православну церкву — Сергій Хруцький. У 1933 році від його імені вийшла стаття з назвою «Православний кінь Троянський у Польщі». У статті йшлося про визнання автокефалії Православної церкви в Польщі. Хруцький наголошував, що до Польщі може повернутися православна церква, якщо католики підуть на поступки: «Католицька Польща не може порозумітися з православ'ям, хоча це питання внутрішньої політики. Щоправда, наразі немає гостроти, бо Росією правлять безбожні більшовики. Тому є час коротко повторити всю історичну політику щодо Православної Церкви. Є надія, що з великим терпінням ми дійдемо і до Пінського Згромадження. Треба також радіти, що про це вже згадується на словах (указ Президента від 1 червня 1930 р.)» [53].

2.2. Майбутнє українсько-польських стосунків на сторінках «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego»

Головним редактором «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego», як вище зазначалося, був Володимир Бончковський. Журналістська та редакторська діяльність Бончковського була різноманітною, окрім «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego», це були періодичні видання: «Orient – Схід», «Myśl Polska» та пізніше «Проблеми Східної Європи» [55].

Важко переоцінити внесок В. Бончковського у розв'язання «українського питання», оскільки його масштабні ідеї передбачали не лише розробку стратегічної лінії «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego», а й загальний розвиток польсько-українських державних відносин. Як юрист і британський філолог за освітою, він мав інтуїтивне відчуття історичних часів, політичних настроїв і потреб сучасного суспільства. Через роки після заснування журналу, редактор в останньому інтерв'ю зізнався, що це були його найкращі роки. Він, безсумнівно, вибудував ідеологічний фундамент видання, базуючись на ідеях «прометеїзму» [31], [21]. А ці ідеї, як уже зазначалося, полягали у створенні в обох спільнотах (польської і української) позитивного образу Іншого. Виходячи з ідей Дж. Лакоффа та М. Джонсона про здатність метафор творити реальність, можна припустити, що саме це і відбулося з ідеями «прометеїзму» [60]. Тобто, ці ідеї, які були виражені метафорично щодо звільнення поневолених Російською імперією народів, впроваджувались у свідомість читачів «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» і ставали бажаною для них реальністю.

Як зазначає відомий польський історик Марек Корнат, ідеологічне послання прометеїзму та прометеївського руху полягало не лише в бажанні розвалити Радянський Союз та звільнити народи, що його населяли. Засновники прометеївського руху також хотіли ознайомити освічених поляків з культурою та історією народів, які століттями боролися за свою незалежність від імперії [56]. Як відомо, найкращий шлях до створення позитивного образу Іншого – це ознайомлення з його історією, культурою, традиціями.

Українці серед цих народів завжди посідали вагоме місце у радянській владі, бо були найчисельнішим неросійським народом Російської імперії, а потім – Радянського Союзу. За спогадами самого Бончковського, прометеїзм був фактично

другим етапом війни проти більшовизму 1919-1920 років. У своїх спогадах він писав: «Те, що залишалося зробити – чого не було зроблено під час Київської експедиції – це відтіснити Росію далеко на схід від ризького кордону й піднести Польщу разом із незалежною Україною, Кавказом та іншими народами Російської імперії до ролі справжнього партнера західних держав і незалежність від мінливої, вузько егоїстичної прихильності «паршивого», як колись сказав Пілсудський, західного світу» [34], [21]. Багатогранний характер часопису мав на меті висунути та розвинути тезу про польсько-українське партнерство, яке цілком природно впливає з цивілізаційної спільноти, закоріненої у традиції Речі Посполитої багатьох націй, загальних європейських цінностей, а також усвідомлення спільної загрози з боку російського імперіалізму. Провідну роль у цьому відіграла історіографія, пропагована в контексті «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» [21].

Ще в одному з перших випусків «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» наголошувалося на тому, що «першою, неодмінною умовою роботи над польсько-українським зближенням є боротьба з елементом «пасивної та активної» провокації в польсько-українських стосунках. З одного боку, треба не провокувати, з іншого боку – не дурити свідомих і несвідомих провокаторів! Все, що лютує і бешкетує, дратує і ображає, хай буде гарне і піднесене, традиційно і для святих отців повинно поступитися в ім'я кращого, мирнішого майбутнього, в ім'я праці духу, а тим самим істинного джерела всіх духовних і матеріальних благ людини» [65]. Як бачимо, до створення позитивного образу Іншого (українця) планувалося задіяти і духовну складову особистості, зокрема – релігію.

У своєму відомому творі «Хмари над кордонами» Володимир Бончковський писав: «Наша польська державна справа дає нам цілком беззаперечні орієнтири. А саме показує нам, що тільки справжнє українство, орієнтоване на «переможний Захід», Захід, а не на «завойований Схід», «мазепинське» українство є нашим органічним союзником і здоровою будівничою силою, що всі форми, навіть патріотичні, галасливі «богданівські» (з Богдана Хмельницького), є для нас небезпечним прецедентом організованої боротьби проти Польщі і фаталістично неминучого падіння під «руку» східного, православного царя» [36]. Цікаво зазначити,

що дані метафори стають реальністю в наш час, коли Україна йде шляхом єднання із Заходом та відторгнення від Росії.

Доволі часто редакція «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» згадувала майбутнє світу без Росії [41]. Чим більше уваги цій темі приділялося на сторінках часопису, тим швидше в суспільстві мало виникати уявлення про майбутній, недалекий розпад Російської держави.

Підбиваючи підсумки, варто підкреслити, що наскрізною темою статей «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» було прагнення до розв'язання «українського питання». Основні ідеї В. Бончковського полягали у налагодженні стосунків українців та поляків за допомогою висвітлення образів історії, сучасності та майбутнього, які будуть позитивно сприйматися як польською, так і українською стороною. Проте також варто наголосити, що до кінця редактору все-таки не вдалося донести ці задуми до польського та українського населення (як приклад, події на Волині у 1943 році).

РОЗДІЛ 3

КВАНТИТАТИВНИЙ КОНТЕНТ-АНАЛІЗ

«BIULETYNU POLSKO-UKRAIŃSKIEGO»:

НАЙПОШИРЕНІШІ ТЕМАТИКИ, ОБРАЗИ ТА КОНТЕКСТИ

3.1. Автори та теми «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego»: кількісний аналіз

Як уже було зазначено вище, аналіз випусків «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» дозволяє зробити висновок, що журнал був заснований з метою обміну польськими та українськими поглядами, впливу на громадську думку. А головним завданням було покращення польсько-українських відносин. Саме тому на сторінках «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» постійно публікувалися праці представників української громади. Український авторський склад був доволі презентабельним: Іван Кедрин, Мирон Кордуба, Микола Ковалевський, Андрій Крижанівський, Євген Маланюк, Микола Андрусак та інші [23]. Та серед цих діячів є ті, чиї доробки публікувалися найчастіше.

З 1932 по 1938 рр. найбільше публікувалися праці Івана Кедрина (Додаток А). На його ім'я можна натрапити ледве не в кожному випуску «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego». Це пов'язано з тим, що він мав неабиякий авторитет серед польської та української інтелігенції. Часто його статті публікувалися в контексті засудження польської політики, а ще частіше він дискутував з Володимиром Бончковським [23]. До речі, цей факт свідчить про демократичні позиції як головного редактора, так і редакції часопису в цілому.

На другому місці знаходиться Микола Ковалевський (Додаток А). Дуже часто його праці торкалися гострих політичних питань. Зокрема найчастіше статті були присвячені проблемам Радянської України. Він аналізував, критикував та іноді навіть давав поради радянському керівництву [58, 59].

Серед діячів, чиї праці найчастіше публікувалися на сторінках часопису, були, крім цього, Андрій Крижанівський, Мирон Кордуба, Юрій Науменко та Микола Андрусак. Статистику публікування їхніх праць у співвідношенні до років випусків можна побачити у додатку А.

«Biuletynowi Polsko-Ukraińskim», як ми з'ясували, була доволі властива політична тематика, саме тому на сторінках часопису можна було зустріти згадки про різних політичних діячів. Серед тих, про кого писали найчастіше, були ті люди, які так або інакше пов'язані з польсько-українськими відносинами (додаток Б)

На першому місці, як не дивно, Тадеуш Голувко, його згадували в одинадцяти статтях. На нашу думку, це пов'язано з тим, що журнал мав прометеїстський напрямок, а Тадеуш Голувко був одним із найвизначніших прометеїстів [34, с.119]. Часто у статтях згадувалася його смерть, автори намагалися виявити винних [34, с.119].

На другому місці одразу три особи. Їх згадували у семи статтях «Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego». Симона Петлюру найчастіше згадували у контексті налагодження польсько-українських стосунків, Юзефа Пілсудського – в аспекті відновлення Польської держави та підписання договору з Петлюрою [41, 42]. Остапа Луцького згадували в контексті його військової діяльності в легіоні УСС, а також політичної діяльності як посла до сейму Польщі та сенату. Окрім цього, дуже часто згадувалися такі діячі, як Адольф Гітлер, Павло Постишев та Роман Дмовський [68]. Також варто зазначити, що кількість згадувань діячів залежить від року випуску, тому нижче додаємо співвідношення у вигляді діаграми (Додаток Б). Наприклад, Симона Петлюру згадували у 1934, 1937 та 1938 рр. менше, ніж у 1936 р., тому що у 1936 р. було опубліковано більше праць у зв'язку з річницею смерті політика. Як було зазначено в попередньому розділі, Юзефа Пілсудського почали публікувати тільки у 1935 році, тобто тільки після смерті діяча, а Тадеуша Голувка публікували майже кожного року, а це означає, що він мав авторитет серед працівників редакції та прометеїстів загалом (додаток Б).

Окрім політичних подій, на сторінках «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» можна було знайти і культурні доробки українців та поляків. На шпальтах видання публікувалися вірші відомих письменників, картини найвизначніших художників. Серед найчастіше згадуваних присутні діячі культури минулого та сучасники (додаток В).

На першому місці за згадуваністю був Тарас Шевченко. Його згадували у 20 статтях. На нашу думку, не дивно, що саме він є першим серед культурних діячів,

згадуваних у «*Biuletynowi Polsko-Ukraińskim*», адже його постать надважлива для української сторони. На другому місці за кількістю згадок був Євген Маланюк: його праці публікувалися ним самим, тому що він був співробітником журналу. На третьому – Леся Українка, що також не дивно, тому що вона одна з найвидатніших жінок тогочасної і сучасної України. Серед перших також Павло Тичина, Іван Франко та Максим Рильський. Окрім них, часто публікувалися доробки Бориса Антоненка-Давидовича, Олега Ольжича, Григорія Сковороди та інших. Зробивши аналіз діаграми, що подана нижче, ми розуміємо, що найбільш відомих діячів культури публікували майже кожного року. А тих, що менш прославилися на той момент, публікували на початку функціонування часопису. На нашу думку, це було зроблено з метою привернення уваги більшої аудиторії (додаток В).

Через те, що «*Biuletynowi Polsko-Ukraińskim*» була властива історична тематика, на сторінках часопису можна знайти доробки тогочасних істориків. Серед лідерів Михайло Грушевський та Дмитро Дорошенко, їх праці публікувалися 5 разів (додаток Г).

Часопису також була властива й релігійна тематика. Серед лідерів релігійні діячі – Андрей Шептицький та Сергій Хруцький. Їх згадували в трьох статтях. До речі, варто звернути увагу на однакову кількість згадувань про православного діяча та греко-католика. Це свідчить про однакове ставлення редакції журналу до обох релігій (Додаток Д). Для більш точного аналізу «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» варто також розглянути країни, які згадувалися в контексті світових та локальних подій (додаток Е).

Лідером серед згадуваних країн, очікувано, є Україна. Її згадували понад 620 разів, що не дивно, тому що «українське питання» було основою написання майже всіх статей. Так само не дивно, що Польща – на другому місці серед країн, тому що польське питання, точніше сказати, польсько-українське питання також було домінуючим у Володимира Бончковського. На третьому місці – Радянський Союз та/або Росія. Редактори журналу були прометеїстами, тому, щоб донести свою думку до суспільства, вони мали постійно згадувати про Росію. Також серед найчастіше згадуваних країн – Німеччина, Туреччина, Франція, Сполучені Штати та Румунія. Румунія згадувалася, на нашу думку, через те, що в свій час багато українців виїхало

до Румунії, а також через те, що частина українських територій у 1930-х рр. перебувала саме під владою Румунії. Сполучені Штати, Німеччина, Франція згадувалися доволі часто через те, що вони були провідними державами на міжнародній арені. Інші ж країни згадувалися поодинокі, у малій кількості. Нерідко, до речі, видавалися статті, у яких редактори розказували про життя українців за кордоном, у певній країні.

Окрім країн та персоналій, що згадувалися у «*Biuletynowi Polsko-Ukraińskim*», варто також зрозуміти тематику статей, які видавалися. Зробивши аналіз кожного щорічника, ми склали діаграму, з якої видно зв'язок тих чи інших статей та років (додаток Ж).

Якщо аналізувати загалом, то ми бачимо, що приблизно на одному рівні знаходиться категорія «Політика та економіка» і «Культура і наука», але якщо розглянути окремі роки, то бачимо, що іноді кількість статей дуже відрізняється. Наприклад, у 1934 році було видано понад 70 статей категорії «Культура і наука», але при цьому видано лише 30 статей категорії «Політика і економіка», натомість бачимо, що достатньо велику кількість, понад 65 статей, було видано в категорії «Рецензії та полеміки». А якщо ж проаналізувати 1938 рік, то зашкалює категорія «Політика та економіка», натомість категорії «Культура і наука» та «Рецензії і полеміки» знаходяться на низькому рівні, близько 30 статей. На нашу думку, це пов'язано з загостренням відносин «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» з польською владою, а також із загостренням сталінської політики, що проводилася на землях Радянської України (зокрема у зв'язку з політикою «Великого терору» 1937-1938 рр.) і міжнародних відносин у цілому. Також на достатньо високому рівні знаходиться категорія «Суспільні справи». Найменше видавалося статей, у яких розглядалися релігійні справи.

3.2. Найпоширеніші образи та контексти у «*Biuletynowi Polsko-Ukraińskim*»

Звісно, при аналізі «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» постає питання: яким чином відображалися ті чи інші події, як описувалися персоналії, за допомогою яких зворотів критики давали оцінку різним подіям. Здійснений нами кількісний контент-

аналіз, реалізований за допомогою програми MAXQDA-2022, дає змогу побачити це наочно. Створена «хмара тегів» допомагає зрозуміти, які слова найчастіше використовувалися у випусках «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» (додаток К). Проаналізувавши «хмару», робимо висновок, що слово «народ», «польсько-український» та «стосунки» згадувалися найчастіше. А також часто згадувалися такі країни, як Україна та Польща, а також такі міста, як Москва та Варшава. Окрім цього, доволі часто згадуються такі персоналії, як: Петлюра, Мазепа, Бончковський

Програма MAXQDA-2022 також дозволяє визначити типовість зв'язку певних слів у рамках одного абзацу. Проведений контент-аналіз дає змогу зробити висновок, що слово «народ» найчастіше поєднується зі словами «українці», «стосунки», «Польща», «незалежність» тощо. Також доволі часто згадується слово «відносини» та «українці» і «поляки». Це вкотре свідчить про прагнення редакторів донести до аудиторії головну ідею – ідею об'єднання народів. Окрім цього, важливо підкреслити, що доволі часто слово «історія», «історичний» переплітається зі словами «уряд», «стосунки», «еміграція». (Додаток И).

Отже, провівши кількісний аналіз, можемо зробити висновок, що серед персоналій в журналі перше місце посідають ті постаті, які викликали та викликають дискусії в історіографії або ж привертали увагу своїм величезним внеском у різних галузях. Серед країн лідерами є ті, з якими часопис був безпосередньо пов'язаний, а також провідні країни світу. Розглянувши типологію статей, бачимо, що в лідери виходять статті на культурні та політичні теми. Провівши аналіз перетину слів у рамках одного абзацу, можемо зробити висновок про особливу увагу видавців та авторів журналу до образу «народу», що найчастіше поєднується з образами українства, Польщі та взаємин як таких. Це може свідчити про вплив модерного національного руху на переконання авторів та редакторів журналу.

ВИСНОВКИ

Наше дослідження дозволяє зробити декілька важливих висновків.

Редакційна політика «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» визначалася значною мірою способом його фінансування. Фінансувався ж він здебільшого з Експозитури II відділення Генерального штабу Війська Польського, де використовувалися його матеріали для аналізу і висновків щодо державної політики. Отже, редакції доводилося рахуватися з цією обставиною.

Той факт, що за життя Ю. Пілсудського про нього майже не згадувалося на сторінках «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*», свідчить про неоднозначне ставлення до цього діяча з боку редакції. Адже їхнім героєм був С. Петлюра, якого, як вважали багато українських емігрантів, Ю. Пілсудський зрадив.

Основною задачею «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*», як свідчить аналіз опублікованих у ньому матеріалів, було інформаційне та ідеологічне забезпечення процесу зближення позицій польського суспільства та української громади (до речі, про це свідчить і назва часопису). Основним методом цього процесу було створення позитивного образу українців в очах польської спільноти і навпаки – позитивного образу поляків для українців.

Саме існування «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» залежало від коливань політики польського уряду, зокрема національної. Вони визначалися як соціально-економічною, так і суспільно-політичною кон'юктурою.

Ідеологія «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» базувалася на ідеях прометеїстів, тобто на бажанні розвалити Радянський Союз та звільнити народи, що його населяли, та ознайомити поляків з культурою та історією народів, які століттями боролися за свою незалежність від імперії. Оскільки основна лінія розвитку «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» була антирадянською, природно, що критичні матеріали про життя в СРСР займали в ньому провідне місце.

Одним із найбільш дієвих інструментів антирадянської лінії часопису редакція вважала історичні студії, що висвітлювали найбільш знакові та болючі проблеми українсько-польської історії. Вони подавалися з наголосом на співпрацю поляків та

українців. Це повністю відповідало завданню створення позитивних образів поляків та українців в очах одне одного.

Згідно із завданням ознайомлення польського суспільства з культурними досягненнями українців, багато місця в часописі займали статті про письменників, поетів та релігійних діячів України. Редакція часопису активно використовувала різноманітні метафори, створюючи позитивні образи українсько-польських взаємин та сприяючи налагодженню польсько-українських стосунків.

Аналіз статистичних даних показує, що основу авторського колективу «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» склали етнічні українці. У своїх статтях вони не тільки дотримувалися основних положень редакційної політики часопису, але й полемізували зі своїми польськими колегами та польським урядом щодо «українського питання».

Також аналіз статистичних даних свідчить, що основною тематикою статей «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» були політика, історія та культура України. Статті торкалися як персоналій, так і подій, у тому числі й недалекого минулого. Також багато місця займають питання різних аспектів польсько-українських відносин.

Коло географічних інтересів «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» обмежувалося теренами країн Європи, особливо Східної. Крім них, найчастіше згадувалися Сполучені Штати Америки. Це пояснюється, перш за все, подіями міжвоєнного періоду. США ж у той період уже відігравали роль світового лідера.

У рамках одного абзацу найчастіше згадувалося слово «народ» у поєднанні з термінами «українці», «поляки», «союз». Цей факт укотре підтверджує мету редакції – об'єднати польсько-українське суспільство. При цьому саме етнонаціональна свідомість лежала в основі світогляду авторів журналу.

Існування «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» було спробою наблизити світосприйняття українців до світосприйняття поляків. Ще одним завданням, на нашу думку, було виробити інтегральне, гармонійне поєднання цих світів. Виходячи з положень імагології, можна сказати, що редакція «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» наближала розуміння Іншого кожного з цих народів до розуміння Свого. «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» став помітним явищем у дискусіях щодо «українського питання» в Польщі 30-х років ХХ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусяк Микола. Дещо про Мазепу та його сучасників. 1932. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Andrusiak_Mykola/Descho_pro_Mazepu_ta_ioho_suchasnyk_iv.pdf (дата звернення 27.02.2024)
2. Ассман Алейда. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. 1999. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Aleida_Assmann/Prostory_spohadu/. (дата звернення 27.02.2024)
3. Вегеш М., Віднянський С. Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918–1939) / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. Київ–Ужгород, 1998. 257 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/50593> (дата звернення 27.02.2024)
4. Винниченко Володимир. Відродження нації: (Історія української революції [марець 1917 р. - грудень 1919 р.]) : [в 3 ч.] . В. Винниченко. Київ; Відень: [Дзвін], 1920. Ч. 2. 1920. 328 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001234 (дата звернення 27.02.2024)
5. Віднянський С.В. Українське питання в міжвоєнній Польщі: основні проблеми й напрямки наукових досліджень у сучасній вітчизняній історичній науці. / Український історичний журнал. 2003. № 2. С. 39-55. URL : http://resource.history.org.ua/publ/journal_2003_2_39 (дата звернення 27.02.2024)
6. Дорошенко Дмитро. Нарис історії України. Том 2, 1933. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Doroshenko_Dmytro/Narys_istorii_Ukrainy_t2/ (дата звернення 27.02.2024)
7. Єндрашик К. Історичні проблеми та політика пам'яті в польсько-українських стосунках (1991-2017). Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України 3-4 (2018): 237-253. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/endaschyk_istorychni.pdf (дата звернення 27.02.2024)

8. Кедрин І. Життя – події – люди : спомини і коментарі / Іван Кедрин ; обгортка мистця Богдана Божемського. – Нью Йорк : Видавнича кооператива «Червона Калина»; Clifton, N. J. : Computoprint Corporation, 1976. 724 с. URL:

<https://diasporiana.org.ua/memuari/14071-kedrin-i-zhittya-podiyi-lyudi-spomini-i-komentari> (дата звернення 27.02.2024)

9. Кононенко Василь. Рецензія на Тарас_Чухліб : «Відень 1683: Україна-Русь у битві за «Золоте яблуко» Європи». 2013. С. 3-4. URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Kononenko_Vasyl/Retsenziia_na_Taras_Chukhlib_Viden_1683_Ukraina-Rus_u_bytvi_za_zolote_iabluko_Yevropy.pdf (дата звернення 27.02.2024)

10. Корнат Марек. Прометеїзм—польська візія перебудови Східної Європи (1921-1939). *Ukraina Moderna* 17.6 (2010): 131-148. URL:

<https://www.utpjournals.press/doi/pdf/10.3138/Ukrainamoderna.17.131> (дата звернення 27.02.2024)

11. Кравченко С.І. «*Wiuletyn Polsko-Ukrainski*» (Варшава, 1932-1938) як феномен польської журналістики міжвоєнної доби. // *Журналістика: Науковий збірник / За ред. Н.М. Сидоренко.* – К.: Ін-т журналістики Київ. нац. ун-ту імені Т.Шевченка, 2008. С. 29-39; URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13469> (дата звернення 27.02.2024)

12. Кравченко С.І. Євген Маланюк на шпальтах польського часопису «*Wiuletyn Polsko-Ukrainiński*» (Варшава 1932-1938) // *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики НАНУ.* – Львів, 2009. – Вип. 1 (17). – С. 596–610; URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ZPNDZP_2009_1_49 (дата звернення 27.02.2024)

13. Кравченко С.І. Періодичні видання Польщі 20-30-х років ХХ століття у світлі суспільно-культурних процесів міжвоєнної доби: літературна комунікація, польсько-український діалог / монографія. Луцьк, 2009. С. 205-333. URL:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13469> (дата звернення 27.02.2024)

14. Кравченко С.І. Україна в геополітичній концепції польських прометеїстів на шпальтах часопису «*Wiuletyn Polsko-Ukrainiński*» (Варшава 1932-1938) // *Київські*

полоністичні студії Т.18. КНУ імені Тараса Шевченка. – К.: Університет «Україна», 2011. С. 19-28 та ін. URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyivski_polonistychni_studii/Kyivski_polonistychni_studii_T_18.pdf (дата звернення 27.02.2024)

15. Кульчицька Тетяна. Оцінка українських видань на сторінках польських журналів «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (1932-1938), «Sprawy narodowościowe» 1927-1939), «Wschód» (1930-1939). Львів, 2013. С. 2-3. URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyivski_polonistychni_studii/Kyivski_polonistychni_studii_T_18.pdf? (дата звернення 27.02.2024)

16. Ми не є українофілами. Польська політична думка про Україну і українців. Антологія текстів. - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. - 440 с. URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Antolohiia/My_ne_ie_Ukrainofilamy_Polska_politychna_dumka_pro_Ukrainu_i_Ukraintsiv_Antolohiia_tekstiv/ (дата звернення 27.02.2024)

17. Михайлова Олена. Листи Андрія Лівичького про польсько-українські переговори у Варшаві (кінець 1919–квітень 1920 років) // Студії з історії Української революції 1921 (1917). С. 229-253 URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Mykhailova_Olena/Lysty_Andriia_Livytskoho_pro_Polsko-Ukrainski_perehovory_u_Varshavi_kinets_1919_kviten_1920_rokiv/ (дата звернення 27.02.2024)

18. Нора П'єр. Концепція «місце пам'яті». URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Pierre_Nora/ (дата звернення 27.02.2024)

19. Окиншевич Лев. Генеральна старшина на Лівобережній Україні XVII–XVIII вв. Праці комісії для виучування історії західньо-руського та українського права. Вип. 2. Київ, 1926. URL :

https://chtyvo.org.ua/authors/Okinshevych_Lev/Heneralna_Starshyna_na_Livoberezhnii_Ukraini_XVII-XVIII_vv/

20. Оніпко Тетяна. Постать Симона Петлюри в розвідках закордонних дослідників. Вісник Львівської комерційної академії. Гуманітарні науки, 2014. Вип. 12. с. 104-111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_Gum_2014_12_15. (дата звернення 27.02.2024)

21. Осадчий Володимир, Польова Ольга. Концепція історії України на сторінках «Польсько-українського бюлетеня». Волинь, 2011. с.52-55. URL :

- https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyivski_polonistychni_studii/Kyivski_polonistychni_studii_T_18.pdf (дата звернення 27.02.2024)
22. Парнета Оксана. Інституалізація Польської Республіки (1918-1921). С.120-125
URL:
http://catalog.library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusku/Ukraine_europe/UES_2011_8.pdf#page=120 (дата звернення 27.02.2024)
23. Радишевський Роман. «Biuletyn Polsko-Ukraiński» в історії українсько-польського діалогу культур. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2011. С. 10-11. URL:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyivski_polonistychni_studii/Kyivski_polonistychni_studii_T_18.pdf (дата звернення 27.02.2024)
24. Савченко Анжеліка. Інформаційний вплив на соціокультурний простір. Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство, 2017. Вип. 1. С. 50-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mvkmf_2017_1_10. (дата звернення 27.02.2024)
25. Санація // Універсальний словник-енциклопедія. — 4-те вид. — К. : Тека, 2006. URL: <http://slovopedia.org.ua/29/53409/20079.html> (дата звернення 27.02.2024)
26. Стрільчук Л. Сучасний польський націоналізм та українсько-польські суперечності—нові обличчя старих проблем. Історичні і політологічні дослідження 1 (64) (2019): 192-200. URL : <https://jhpr.donnu.edu.ua/article/view/6465> (дата звернення 27.02.2024)
27. Тельвак Віталій. Діяльність Михайла Грушевського еміграційної доби в дискусіях першої половини 20-х років Історіографічні дослідження в Україні: Зб. наук. пр. 2008. Вип. 18. С. 181-203. URL:
https://chtyvo.org.ua/authors/Telvak_Vitalii/Diialnist_Mykhaila_Hrushevskoho_emihratsii_noi_doby_v_dyskusiiakh_pershoi_polovyny_20-kh_rokiv/ (дата звернення 27.02.2024)
28. Теміров Богдан . Використання поняття «Соціокультурний простір» у публічному полі. Матеріали наукової конференції (2017-2018 рр.). Том 1,2018. URL: <https://jpv.s.donnu.edu.ua/article/view/7131> (дата звернення 27.02.2024)
29. Трощинський Володимир. Політична історія України ХХ століття. Т.5: Українці за межами УРСР (1918 – 1940). Київ, 2003. С.139

30. Куций Іван. Імагологія як стратегія дослідження цивілізаційних образів в українській історіографії. URL :
https://shron1.chtyvo.org.ua/Kutsyi_Ivan/Imaholohiia_iak_stratehiia_doslidzhennia_tsyvil_izatsiinykh_obraziv_v_Ukrainskii_istoriohrafii.pdf? (дата звернення 27.02.2024)
31. Церковняк-Городецька Олеся. В. Бончковський як редактор «Польсько-українського бюлетеня» . Національна Академія Наук України. 2011. С. 49-51. URL:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyivski_polonistychni_studii/Kyivski_polonistychni_studii_T_18.pdf (дата звернення 27.02.2024)
32. Яручик Ольга. «Польсько-український бюлетень»: передумови створення та програма видання // Журнал Академії наук. 2011. № 12. С. 29-31. URL:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyivski_polonistychni_studii/Kyivski_polonistychni_studii_T_18.pdf? (дата звернення 27.02.2024)
33. Andrusiak Mikoła. Zarys historii moskalofilstwa wśród Ukraińców halickich. «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1933. – № 34-35. – С. 4-7. URL:
<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22598&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)
34. Bączkowski Włodzimierz. Karta z historii stosunków Polsko-Ukraińskich. «Niepodległość». 1986. T. XIX. С. 119 URL:
https://books.google.com.ua/books/about/Niepodleg%C5%82o%C5%9B%C4%87.html?id=pBa1AAAAIAAJ&redir_esc=y (дата звернення 27.02.2024)
35. Bączkowski Włodzimierz . Łesia Ukrainka . «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1933. № 12. с. 1-2 URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/57365/edition/49458/content> (дата звернення 27.02.2024)
36. Bączkowski Włodzimierz. Chmury nad Kresami. Bączkowski W. U źródeł upadku i wielkości. – Warszawa, 1935.
37. Bączkowski Włodzimierz. Frontem do historii. «Biuletyn Polsko-Ukraiński». – 1938. № 28 (267). С. 297-299. URL:
<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22598&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)
38. Bączkowski Włodzimierz. Iwan Mazepa. Hetman totius Ucrainac. «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1934. № 31 (66). С. 2-3 URL:

<https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/57049/edition/48957/content> (дата звернення 27.02.2024)

39. Bączkowski Włodzimierz. Jak rozwiązać zagadnienie Polsko-Ukraińskie? «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1937. № 48 (239). URL:

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22598&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)

40. Bączkowski Włodzimierz. Józef Piłsudski a idee prometejskie. «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1938 №20 (259). С. 2. URL:

<https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/57262/edition/49771/content> (дата звернення 27.02.2024)

41. Bączkowski Włodzimierz. Myśli Symona Petlury (W 10- tą rocznicę śmierci) . «Biuletyn Polsko-Ukraiński». – 1936. – № 20 (159). С. 2-3 URL :

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22647&tab=3> (дата звернення 27.02.2024) (дата звернення 27.02.2024)

42. Bączkowski Włodzimierz. Symon Petlura (W 12 - tą rocznicę śmierci). Biuletyn Polsko-Ukraiński. 1938. № 23(262). С. 1-2 URL:

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22647&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)

43. Bączkowski Włodzimierz. W 70-tą rocznicę urodzin ks. Metropolity Szeptyckiego. «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1935. № 30 (117) URL:

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22647&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)

44. Bączkowski Włodzimierz. Wyprawa kijowska (W drugą rocznicę zgonu Wielkiego Marszałka). «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1937. № 20 (211) URL:

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22647&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)

45. CAW, Oddział II Sztabu Głównego, sygn. 5554, Biuletyn Polsko-Ukraiński. URL: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/> (дата звернення 27.02.2024)

46. CAW, Oddział II Sztabu Głównego, sygn. 5558, Notatka Ekspozytury L. dz. 2654/II/2/35 z 26.X.1935. URL: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/> (дата звернення 27.02.2024)

47. CAW, Oddział II Sztabu Głównego, sygn. 5558, Notatka Ekspozytury L.dz. 906/II/2/35 z 24.IV.1935// URL: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/> (дата звернення 27.02.2024)
48. CAW, Oddział II Sztabu Głównego, sygn. 5577, Nota sprawozdawcza za rok 1933. URL: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/> (дата звернення 27.02.2024)
49. CAW, Oddział II Sztabu Głównego, sygn. 5577, Notatka Ekspozytury L.dz. 1289/II/2/34 z 30.V.1934. URL: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/> (дата звернення 27.02.2024)
50. CAW, Oddział II Sztabu Głównego, sygn. 5577, Notatka Ekspozytury 2 L.dz. 2116/II/2/33 z 31.XII.1933. URL: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/> (дата звернення 27.02.2024)
51. CAW, Oddział II Sztabu Głównego, sygn. 5577, Załącznik do aktu Ekspozytury 2 L.dz. 1029/ II/2/38 z 28.III.1938. Biuletyn Polsko-Ukraiński – Referat Wydziału II-b. URL: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/> (дата звернення 27.02.2024)
52. Chojnowski Andrzej. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921- 1939. Wrocław, 1979. с. 191-192. URL : <https://fbc.pionier.net.pl/details/nhSbb5z> (дата звернення 27.02.2024)
53. Chruckyj Sergiusz . «Prawosławny koń trojański w Polsce». «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1933. № 29. С. 1-4. URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/57008/edition/48921> (дата звернення 27.02.2024)
54. Kedryn Iwan. Moskalofilstwo jako anachronizm oraz aktualna twierdza «kompleksu rosyjskiego» u «Ukraińców». «Biuletyn Polsko-Ukraiński». – 1937. – № 13 (204). – с. 141. URL: <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22598&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)
55. Kloczkowski Jerzy, Kowal Paweł. O Włodzimierzu Bączkowskim. Bączkowski W. O wschodnich problemach Polski. Wrocław, 2005. с. 7-24. URL: <https://www.omp.org.pl/stareomp/index5cf0.html?module=subjects&func=printpage&pageid=7&scope=all#20> (дата звернення 27.02.2024)
56. Kornat Mark. W kręgu ruchu prometejskiego. Związek Zbliżenia Narodów Odrodzonych (1921- 1923) i Instytut Wschodni w Warszawie (1925-1939). «Politeja». Nr 2/2004. URL: <https://journals.akademicka.pl/politeja/issue/archive> (дата звернення 27.02.2024)
57. Kowalewski Mikołaj. Kilka uwag o sowieckiej polityce narodowościowej w Ukrainie. «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1932. № 1. -s.33. URL:

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22596&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)

58. Kowalewski Mikołaj. Nowa faza sowieckiej polityki narodowościowej na Ukrainie. «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1934. № 11(46). С. 2. URL:

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22598&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)

59. Kowalewski Mikołaj. W pierwszą rocznicę . «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1936. №19(158). с. 1-3 URL:

<https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/57142/edition/49668/content> (дата звернення 27.02.2024)

60. Lakoff George, Mark Johnson. Metaphors we live by. University of Chicago press, 2008. 243 с. URL:

[file:///C:/Users/asus/Downloads/Metaphors%20We%20Live%20By%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/asus/Downloads/Metaphors%20We%20Live%20By%20(1).pdf) (дата звернення 27.02.2024)

61. Libera Paweł. «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (1932-1938) – Pismo ruchu prometejskiego // Polska Akademia Nauk, Warszawa. 2011. str. 33-36. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyivski_polonistychni_studii/Kyivski_polonistychni_studii_T_18.pdf (дата звернення 27.02.2024)

62. Lipowiecki Jan. Walka o chleb. «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1933. № 33. с. 5-6. URL: <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22598&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)

63. Łobodowski Józef. Zahora. Wspomnienie . «Kultura». 1975. Nr 1/328-2/329. с. 148-160 URL: <https://sbc.org.pl/dlibra> (дата звернення 27.02.2024)

64. Łoś Stanisław. Na marginesie zwycięstwa pod Wiedniem . «Biuletyn Polsko-Ukraiński». 1933. № 13. С. 5. URL:

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22598&tab=3> (дата звернення 27.02.2024)

65. Maj Ireneusz Piotr. Działalność Instytutu Wschodniego w Warszawie 1926 - 1939. Warszawa, 2007. str. 33-36. URL : <https://rcin.org.pl/dlibra/doccontent?id=46452>

66. Od Redakcji. «BPU». Nr 49-50 (288-289) z 25.XII.1938. С. 1-3. URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/57240#structure> (дата звернення 27.02.2024)

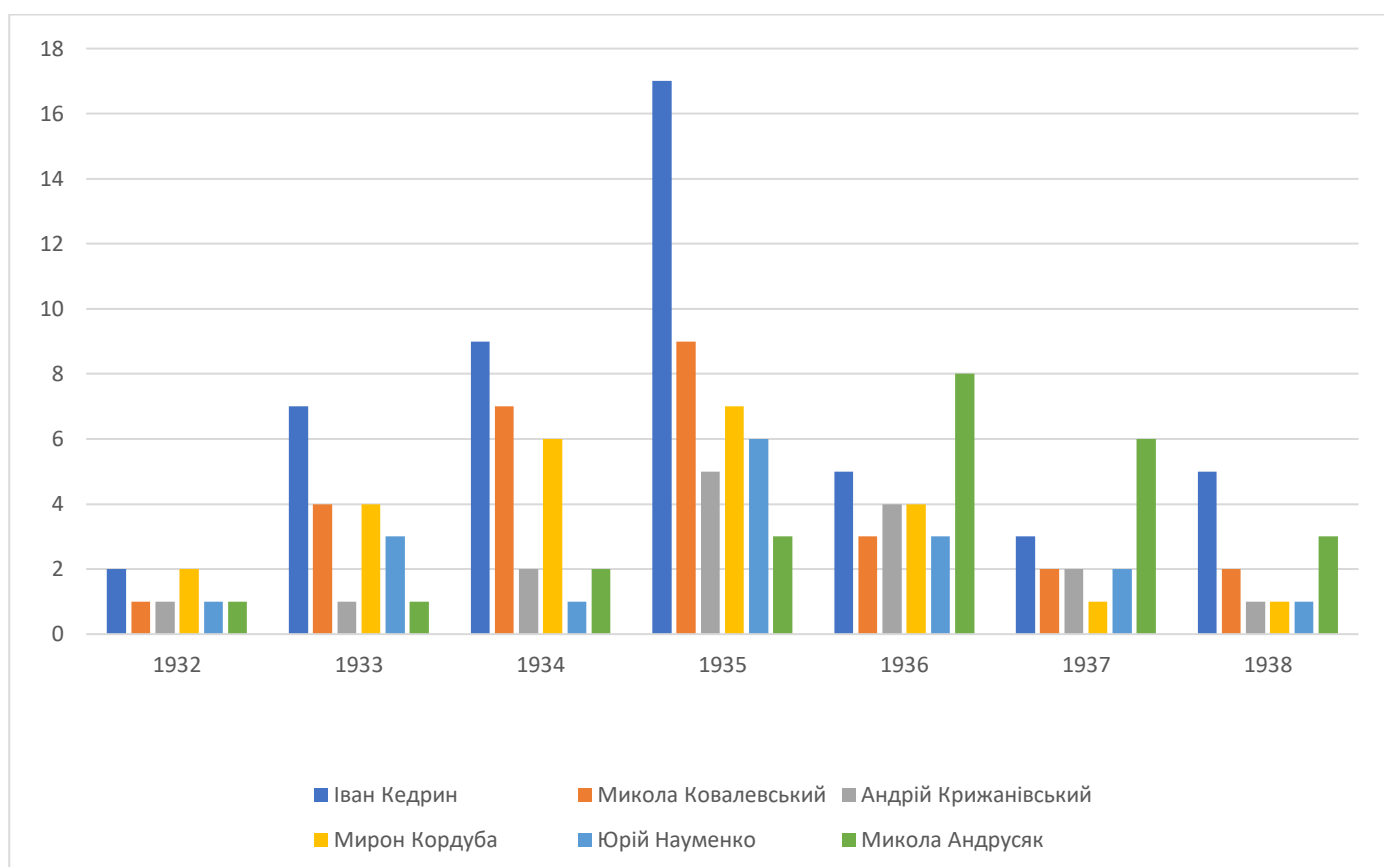
67. Od redakcji. Biuletyn Polsko-Ukraiński : tygodnik ilustrowany. R. 2, 1933. №7(17).
c.1. URL:
<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22647&tab=3> (дата звернення
27.02.2024)
68. Redakcja. Cui bono?. «BPU». Rok II 1933. Nr 1(3). S. 43. URL :
<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22647&tab=3> (дата звернення
27.02.2024)
69. Redakcja. Sprawa Ukraińska w Insurekcji Kościuszkowskiej. «Biuletyn Polsko-
Ukraiński». 1935. № 6 (93). S. 60-61. URL:
<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication?id=22598&tab=3> (дата звернення
27.02.2024)
70. Wojdyło Witold. Kwestia Ukraińska w myśli społeczno-politycznej obozu
narodowo-demokratycznego w Drugiej Rzeczypospolitej. Polska i Ukraina : Sojusz 1920
roku i jego następstwa : materiały z konf. nauk., Toruń, 16-18 listop. 1995 r. str. 28-34
URL: <https://integro.ciniba.edu.pl/integro/191800831126/ksiazka/polska-i-Ukraina>
(дата звернення 27.02.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

**Кількість публікацій окремих авторів
у «Biuletynowi Polsko-Ukraińskim»**

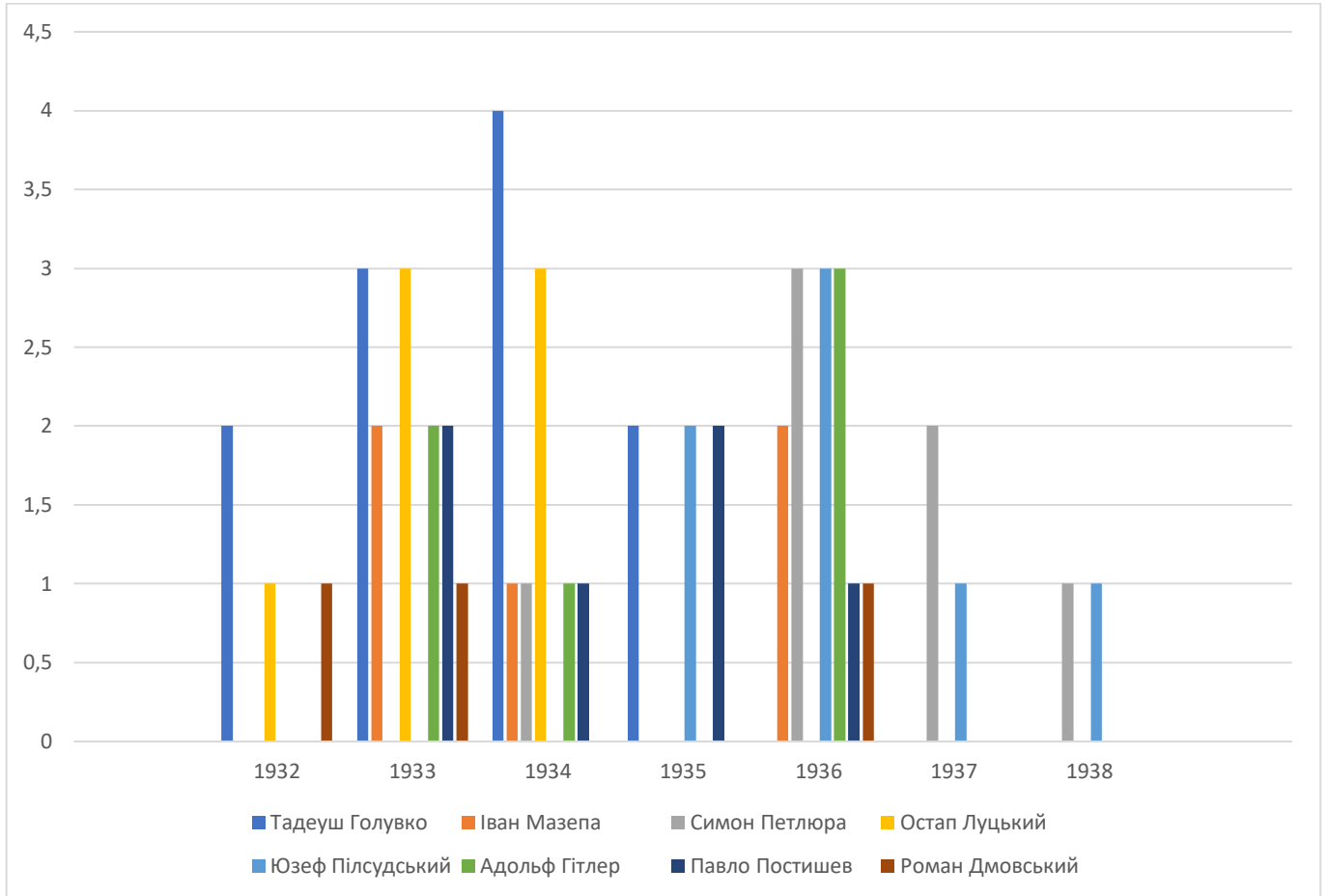
(діаграма створена авторкою на основі аналізу випусків № 1 – 289 «Biuletyniu
Polsko-Ukraińskiego»)

Додаток Б

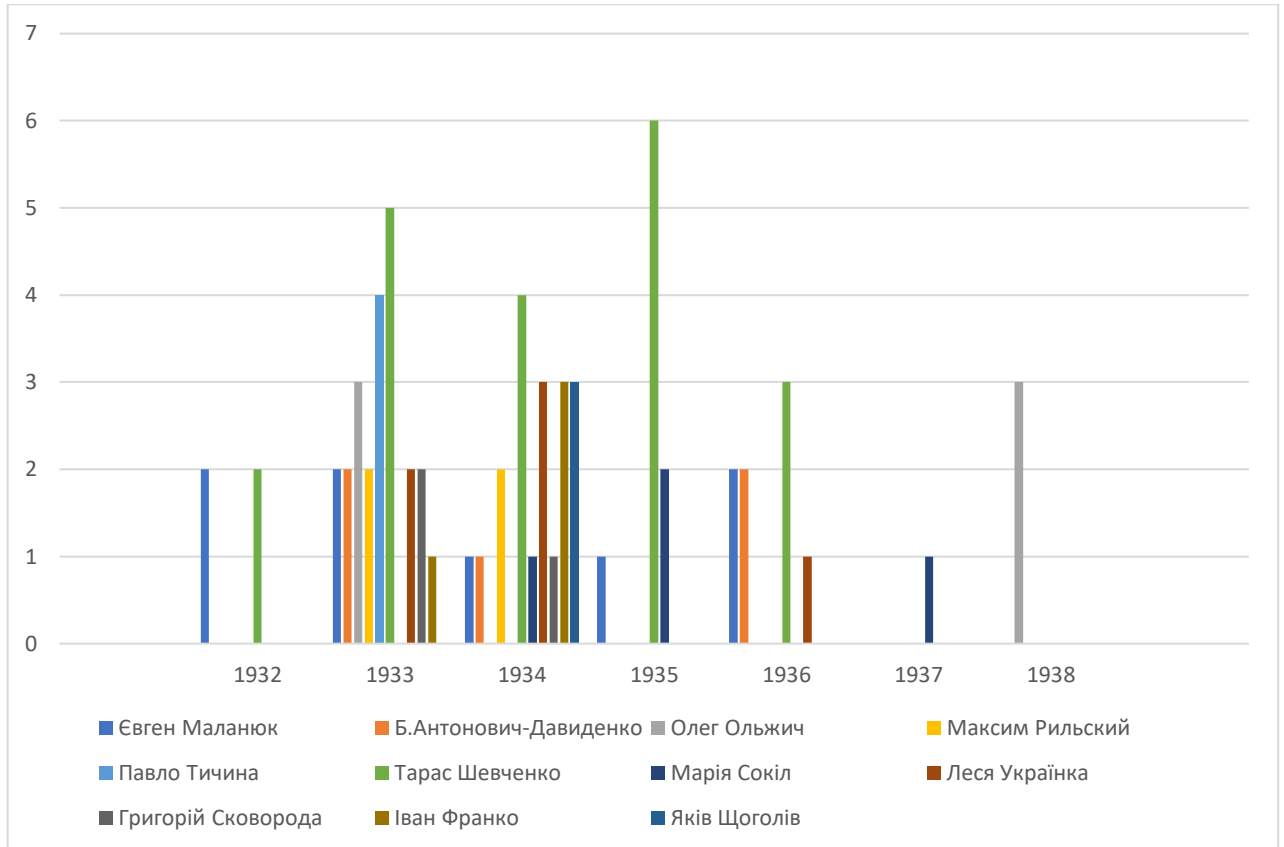
**Кількість згадувань політичних та історичних діячів
на сторінках «Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego»**

(діаграма створена авторкою на основі аналізу випусків № 1 – 289 «Biuletyniu
Polsko-Ukraińskiego»)

**Кількість згадувань культурних діячів
на сторінках «Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego»**

(діаграма створена авторкою на основі аналізу випусків № 1 – 289 «Biuletyniu
Polsko-Ukraińskiego»)

**Кількість опублікованих праць істориків
на сторінках «Wiuletyniu Polsko-Ukraińskiego»**

(таблиця створена авторкою на основі аналізу випусків № 1 – 289 «Wiuletyniu
Polsko-Ukraińskiego»)

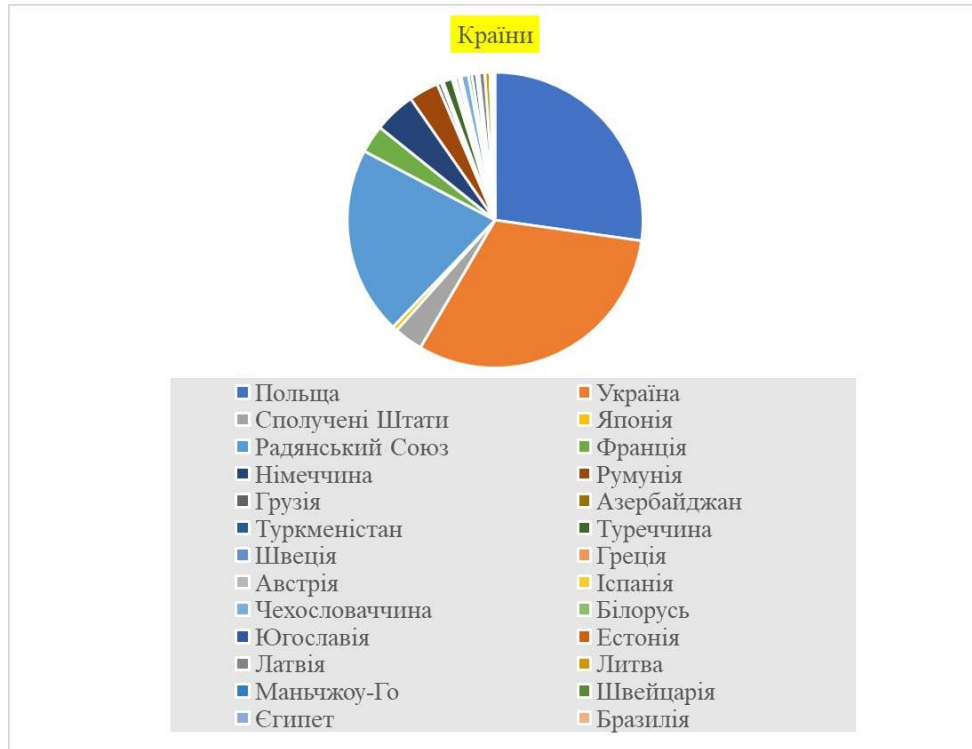
Науковці (історики)	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Михайло Грушевський	1	4	0	0	0	0	0
Дмитро Дорошенко	0	0	1	0	2	2	0
Володимир Антонович	1	2	0	0	0	0	0

**Кількість згадувань релігійних діячів
на сторінках «Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego»**

(таблиця створена авторкою на основі аналізу випусків № 1 – 289 «Biuletyniu
Polsko-Ukraińskiego»)

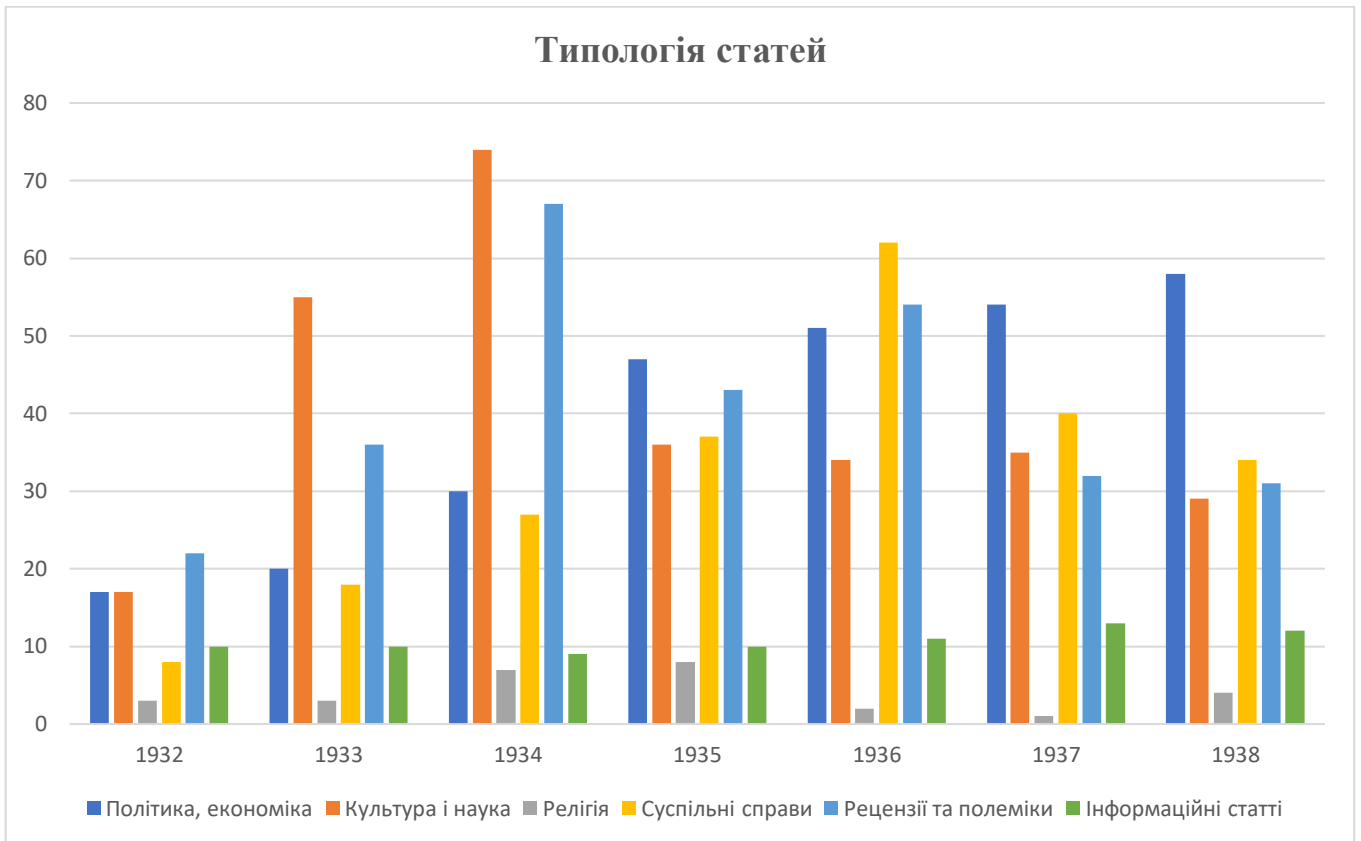
Релігійні діячі	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Сергій Хруцький	0	3	0	0	0	0	0
Андрей Шептицький	0	0	2	1	0	0	0

**Співвідношення країн,
згаданих на сторінках «Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego»**
(діаграма створена авторкою на основі аналізу випусків № 1 – 289 «Biuletyniu
Polsko-Ukraińskiego»)

**Співвідношення різних типів статей та років їх видання на сторінках
«Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego»**

(діаграма створена авторкою на основі аналізу випусків № 1 – №289 «Biuletyniu
Polsko-Ukraińskiego»)

«Хмара» найчастіше згадуваних слів
на сторінках «Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego»,
створена за допомогою сервісу MAXQDA-2022

Типовість зв'язку слів у статтях «Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego».
Побудовано у програмі MAXQDA-2022

	niedległość	idea	Rumunja	Niemcy	Dmowski
niedległość	0	0	0	3	0
idea	0	0	0	2	0
Rumunja	0	0	0	0	0
Niemcy	3	2	0	0	0
Dmowski	0	0	0	0	0
gromada	0	0	0	0	0
Religja	0	0	0	0	2
głód	0	0	0	0	0
emigra	0	0	0	0	0
rewolucja	3	0	0	2	0
imperia	0	0	0	0	0
Szewczenko	0	0	0	0	0
histor	5	2	0	6	4
Prometej	0	0	0	0	0
kultura	0	2	0	0	0
Polityka	0	0	0	0	0
Warszawa	3	0	0	2	0
Kijów	0	2	0	0	0
Ukraińcy	0	0	3	0	0
polaki	0	0	0	0	0
Bączkowski	0	0	0	0	0
Moskwa	0	0	0	0	0
Mazepa	0	0	0	0	0
Polsko-Ukraiński	0	2	0	0	0
stosunki	0	2	0	0	0
Petlura	0	0	0	0	0
Rosja	2	0	0	0	3
Piłsudski	0	0	0	0	0
narod	12	18	2	18	6
rząd	0	5	3	2	0
Polska	6	4	2	6	2
Ukraina	0	2	0	2	2

Продовження додатку II

Code System	gromada	Religja	emigra	rewolucja	imperia
niepodległość	0	0	0	3	0
idea	0	0	0	0	0
Rumunja	0	0	0	0	0
Niemcy	0	0	0	2	0
Dmowski	0	2	0	0	0
gromada	0	0	0	0	0
Religja	0	0	0	0	0
głód	0	0	0	0	0
emigra	0	0	0	0	0
rewolucja	0	0	0	0	0
imperia	0	0	0	0	0
Szewczenko	0	0	0	2	0
histor	0	0	12	2	0
Prometej	0	0	0	0	0
kultura	0	0	0	0	0
Polityka	0	0	0	0	0
Warszawa	0	0	0	2	0
Kijów	0	0	0	0	0
Ukraińcy	0	0	2	0	0
polaki	0	0	0	0	0
Bączkowski	0	0	0	0	0
Moskwa	0	0	0	0	0
Mazepa	0	0	2	0	0
Polsko-Ukraiński	0	0	0	4	0
stosunki	0	0	0	0	0
Petlura	0	0	0	0	0
Rosja	0	0	0	0	0
Piłsudski	0	0	0	0	0
narod	0	3	10	8	2
rząd	0	0	7	0	2
Polska	0	0	0	0	2
Ukraina	0	0	2	0	0

Продовження додатку II

Code System	Szewczenko	histor	Prometej	kultura	Polityka
niepodległość	0	5	0	0	0
idea	0	2	0	2	0
Rumunja	0	0	0	0	0
Niemcy	0	6	0	0	0
Dmowski	0	4	0	0	0
gromada	0	0	0	0	0
Religja	0	0	0	0	0
głód	0	0	0	0	0
emigra	0	12	0	0	0
rewolucja	2	2	0	0	0
imperia	0	0	0	0	0
Szewczenko	0	2	0	0	0
histor	2	0	0	25	0
Prometej	0	0	0	0	0
kultura	0	25	0	0	0
Polityka	0	0	0	0	0
Warszawa	0	0	0	0	0
Kijów	0	0	0	0	0
Ukraińcy	0	0	0	0	0
polaki	0	3	0	2	0
Bączkowski	0	2	0	2	0
Moskwa	0	7	0	2	0
Mazepa	0	0	0	0	0
Polsko-Ukraiński	0	27	4	2	0
stosunki	3	3	0	0	0
Petlura	0	0	0	0	0
Rosja	0	7	0	2	2
Piłsudski	0	0	0	0	0
narod	0	78	8	43	20
rząd	4	10	0	10	2
Polska	0	6	0	2	0
Ukraina	0	22	3	8	2

Продовження додатку II

Code System	Warszawa	Kijów	Ukraińcy	polaki	Bączkowski
niepodległość	3	0	0	0	0
idea	0	2	0	0	0
Rumunja	0	0	3	0	0
Niemcy	2	0	0	0	0
Dmowski	0	0	0	0	0
gromada	0	0	0	0	0
Religja	0	0	0	0	0
głód	0	0	0	0	0
emigra	0	0	2	0	0
rewolucja	2	0	0	0	0
imperia	0	0	0	0	0
Szewczenko	0	0	0	0	0
histor	0	0	0	3	2
Prometej	0	0	0	0	0
kultura	0	0	0	2	2
Polityka	0	0	0	0	0
Warszawa	0	0	0	0	3
Kijów	0	0	3	0	0
Ukraińcy	0	3	0	0	0
polaki	0	0	0	0	0
Bączkowski	3	0	0	0	0
Moskwa	0	0	0	0	0
Mazepa	0	0	0	0	0
Polsko-Ukraiński	2	2	6	2	0
stosunki	0	3	3	0	0
Petlura	0	0	0	0	0
Rosja	0	0	0	2	0
Piłsudski	0	0	0	0	0
narod	8	3	14	2	4
rząd	0	0	2	0	0
Polska	0	0	0	0	0
Ukraina	0	0	2	0	0

Продовження додатку II

Code System	Moskwa	Mazepa	Polsko-Ukraiński	stosunki	Petlura	Rosja
niepodległość	0	0	0	0	0	2
idea	0	0	2	2	0	0
Rumunja	0	0	0	0	0	0
Niemcy	0	0	0	0	0	0
Dmowski	0	0	0	0	0	3
gromada	0	0	0	0	0	0
Religja	0	0	0	0	0	0
głód	0	0	0	0	0	0
emigra	0	2	0	0	0	0
rewolucja	0	0	4	0	0	0
imperia	0	0	0	0	0	0
Szewczenko	0	0	0	3	0	0
histor	7	0	27	3	0	7
Prometej	0	0	4	0	0	0
kultura	2	0	2	0	0	2
Polityka	0	0	0	0	0	2
Warszawa	0	0	2	0	0	0
Kijów	0	0	2	3	0	0
Ukraińcy	0	0	6	3	0	0
polaki	0	0	2	0	0	2
Bączkowski	0	0	0	0	0	0
Moskwa	0	0	0	0	0	2
Mazepa	0	0	0	0	0	0
Polsko-Ukraiński	0	0	0	18	0	0
stosunki	0	0	18	0	0	0
Petlura	0	0	0	0	0	0
Rosja	2	0	0	0	0	0
Piłsudski	0	0	0	0	0	0
narod	3	0	64	12	2	15
rząd	2	0	2	3	0	2
Polska	4	0	11	5	0	2
Ukraina	5	0	0	0	2	9

Продовження додатку II

Code System	Piłsudski	narod	rząd	Polska	Ukraina
niepodległość	0	12	0	6	0
idea	0	18	5	4	2
Rumunja	0	2	3	2	0
Niemcy	0	18	2	6	2
Dmowski	0	6	0	2	2
gromada	0	0	0	0	0
Religja	0	3	0	0	0
głód	0	0	0	0	0
emigra	0	10	7	0	2
rewolucja	0	8	0	0	0
imperia	0	2	2	2	0
Szewczenko	0	0	4	0	0
histor	0	78	10	6	22
Prometej	0	8	0	0	3
kultura	0	43	10	2	8
Polityka	0	20	2	0	2
Warszawa	0	8	0	0	0
Kijów	0	3	0	0	0
Ukraińcy	0	14	2	0	2
polaki	0	2	0	0	0
Bączkowski	0	4	0	0	0
Moskwa	0	3	2	4	5
Mazepa	0	0	0	0	0
Polsko-Ukraiński	0	64	2	11	0
stosunki	0	12	3	5	0
Petlura	0	2	0	0	2
Rosja	0	15	2	2	9
Piłsudski	0	0	0	0	0
narod	0	0	62	36	47
rząd	0	62	0	21	5
Polska	0	36	21	0	0
Ukraina	0	47	5	0	0